

HRADEC KRÁLOVĚ

09

2009
ročník 61
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 303** — **Creative Commons – svobodný prostor pro sdílení a tvorbu**
 ▶ Lukáš Gruber, Marek Tichý
- 309** — **ROZHOVOR s Mgr. Evou Svobodovou**
Nestavěla jsem si vzdušné zámky...
 ▶ Lenka Šimková
- 312** — **Střípky z konference Knihovny současnosti 2009**
 ▶ Lenka Šimková
- 313** — **Nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2009**
- 314** — **E-learning v knihovnách. Learning Management System – efektivní cesta ke kvalitní výuce – 2.** ▶ Jan Zikuška
- 318** — **Akviziční seminář již podevatenácté** ▶ Blanka Sedláčková
- 319** — **Kde nakupujete paní (knihovnice)?** ▶ Dana Kracíková
- 320** — **Akvize v Městské knihovně Trutnov** ▶ Michaela Řeháková
- 322** — **JAK NA TO: Zákoník je také kniha**
Odpovědnost za škodu při výkonu praxe studentů
 ▶ Kateřina Slušná
- 323** — **Současná americká literatura v českých překladech (2002–2008) – 1.** ▶ Richard Olehla
- 328** — **KNIHOVNY A WEB 2.0**
Na cestě ke knihovnám 2.0 ▶ Jan Rylich
- 330** — **Pohádkoterapie v českých knihovnách** ▶ Lucie Poskierová
- 331** — **ZE ZAHRANIČÍ**
Táborští „knihovníci“ za La Manchem ▶ Kateřina Mikešová
- 333** — **Nakladatelství Portál se představuje**
- 334** — **Z KNIHOVEN**
- 337** — **VYŠLO V NÁRODNÍ KNIHOVNĚ ČR**
KNIHOVNA Z OBÁLKY
- 338** — **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA**
- 339** — **ZE SVĚTA**
- 340** — **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY**
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 31.
 ▶ Jaroslav Císař

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
 tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádernová (předsedkyně),

PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,

PhDr. Vít Richter, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní

přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeč Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 22, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 4. 9. 2009

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ▶ Creative Commons – a free space for communication and creativity *Lukáš Gruber, Marek Tichý* |303
- ▶ INTERVIEW with Mgr. Eva Svobodová – I didn't build castles in the air... *Lenka Šimková* |309
- ▶ Latest Z. V. Tobolka medal winners |313
- ▶ E-learning in libraries – Learning Management System 2 *Jan Zikuška* |314
- ▶ Nineteenth Acquisitions Seminar *Blanka Sedláčková* |318
- ▶ Where do you go shopping, Miss (Librarian)? *Dana Kracíková* |319
- ▶ Acquisitions at Trutnov Library *Michaela Řeháková* |320
- ▶ HOW TO: Statutes are books too – Liability for damage in relation to students at secondary and higher education establishments who are training at libraries *Kateřina Slušná* |322
- ▶ Contemporary American literature in Czech translation (2002–2008) 1 *Richard Olehla* |323
- ▶ LIBRARIES AND THE WEB 2.0: Towards Libraries 2.0 *Jan Rylich* |328
- ▶ Story therapy in Czech libraries *Lucie Poskierová* |330
- ▶ FROM ABROAD: Tábor librarians across the English Channel *Kateřina Mikešová* |331
- ▶ Presenting PORTÁL Publisher |333
- ▶ From the libraries |334
- ▶ Regular features

AUS DEM INHALT

- ▶ Creative Commons – freier Raum für Mitteilbarkeit und Schöpfung *Lukáš Gruber, Marek Tichý* |303
- ▶ Gespräch mit Mgr. Eva Svobodová – I habe die Luftschlösser nie gebaut... *Lenka Šimková* |309
- ▶ Neue Träger der Medaille Z. V. Tobolkas |313
- ▶ E-learning in den Bibliotheken – Learning Management System 2 *Jan Zikuška* |314
- ▶ Akquisitionssseminar schon zum neunzehnmal *Blanka Sedláčková* |318
- ▶ Wo laufem Sie Frau (Bibliothekarin) ein? *Dana Kracíková* |319
- ▶ Akquisition in der Stadtbibliothek Trutnov *Michaela Řeháková* |320
- ▶ WIE DARAUF: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Verantwortlichkeit für den Schaden in Beziehung auf die Studenten der Mittel- und Hochschulen, die in den Bibliotheken praktizieren *Kateřina Slušná* |322
- ▶ Gegenwärtige amerikanische Literatur in tschechischen Übersetzungen (2002–2008) *Richard Olehla* |323
- ▶ BIBLIOTHEKEN UND WEB 2.0: Auf dem Wege zu den Bibliotheken 2.0 *Jan Rylich* |328
- ▶ Märchentherapie in den tschechischen Bibliotheken *Lucie Poskierová* |330
- ▶ AUS DEM AUSLAND: Bibliothekare aus Tábor hinter dem Kanal La Manche *Kateřina Mikešová* |331
- ▶ Verlag PORTÁL stellt sich dar |333
- ▶ Aus den Bibliotheken |334
- ▶ Ständige Spalten

Vážení a milí čtenáři a čtenářky, čas letošních dovolených je pro mnohé z nás minulostí a těm, kteří si je odkládají na podzimní měsíce, můžeme pouze tiše závidět. Všichni jsme však vystaveni stejné situaci – chvíli ještě vzpomínáme na cesty „za obzory všedních dnů“, nostalgicky probíráme fotografie a jen stěží se první dny soustředujeme na práci...

Ovšem ani zdaleka to neplatí pro knihovníky, kteří část letních měsíců věnují úpravám svých knihoven nebo dokonce stěhování do nových budov, jako třeba zaměstnanci Národní technické knihovny, která byla slavnostně otevřena v minulých dnech. A velmi podobně na tom byli před rokem i knihovníci Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, kteří „svou“ knihovnu otevřeli 29. září 2008. Není tedy divu, že nás v redakci zajímalo, co přinesl první rok provozu v nové budově, co fungovalo okamžitě, nebo co je nutné korigovat a dořešit. O tom všem hovoříme s ředitelkou zmíněné knihovny Mgr. Evou Svobodovou a této pozoruhodné knihovně věnujeme i obálku Čtenáře.

Také zářijové číslo jsme se snažili sestavit tak, abyste si v něm našli něco „pro sebe“. Hned úvodní téma má snad takový potenciál, zabývá se totiž problematikou licencí Creative Commons, jak k ní přistupují ve světě a jak se odráží v českém prostředí.

Na dalších stránkách věnujeme prostor výsledkům letošní konference Knihovny současnosti a představujeme také nové nositele Medaile Z. V. Tobolky.

Knihovníci-akvizitěři se každoročně setkávají na semináři k problémům akvizice. Letos se konal právě v nové královéhradecké knihovně, což se projevilo na počtu zájemců. Ovšem z příspěvků, které pro vás napsaly účastnice semináře je patrné, že nejen budova, ale i program jednání byl pro ně přínosný. A za vaši pozornost jistě stojí přehled současné americké literatury v českých překladech, který dokončíme v příštím čísle.

Na závěr si dovoluji vyslovit neskromné přání: bylo by krásné, kdybychom ve Čtenáři mohli přinášet co nejčastěji materiály o nových moderních českých knihovnách, jako tomu bylo v posledních dvou číslech.

Oleg Váček

✉ Masarykova veřejná knihovna Vsetín pořádá ve dnech **2. 10.–3. 10. 2009 Knihovnícký happening**, jehož mottem je *Knihovna mého srdce – Kamarádka knihovna*. Smyslem celého setkání je vytvoření zábavného a otevřeného kulturního programu pro veřejnost, který humorným způsobem upozorní na problematiku čtení, čtenářství, českých knihoven a knihovníků. Program proto proběhne ve třech rovinách: setkání knihovnic a knihovníků ČR, setkání knihovníků s veřejností a „to nejlepší z Valašska“. Další informace a přihláška jsou k dispozici na stránkách knihovny <http://www.mvk.cz/>.

✉ Druhý ročník **Semináře ke zpřístupňování šedé literatury** se uskuteční 22. 10. 2009 v Ústřední knihovně VUT v Brně, dalšími spolupřáteli jsou Národní technická knihovna a Vysoká škola ekonomická v Praze. Bude zde prezentován projekt Národního úložiště šedé literatury, dále zazní informace o šedé literatuře u nás i ve světě a témata související s touto problematikou. Program a přihláška jsou vystaveny na adrese <http://nysl.ntkcz.cz>.

NEUŠLO NÁM

☐ Nakladatelství Academia vydalo publikaci Petra Šámala *Soustruzníci lidských duší: lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století (s edicí seznamů zakázaných knih)*. Kniha mapuje pokus o ovládnutí, radikální proměnu a mocenské využití veřejných knihoven, k němuž došlo v Československu v období stalinismu. Autor knihy se tomuto tématu věnoval i ve *Čtenáři* (Čtenář 7–8/2008, str. 253–258). Další informace o monografii viz <http://www.academia.cz/soustruznici-lidskych-dusi.html>.

☐ Na webu Knihovnického institutu NK ČR v sekci Regionální funkce je vystavena Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2008. Přímý odkaz je http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2008.pdf.

☐ Po několikaleté pauze znovu vyšel časopis *Knihy a dějiny*, vydávaný knihovědným oddělením Knihovny Akademie věd ČR. Informace k obsahu i o předchozích číslech naleznou zájemci na <http://www.lib.cas.cz/vydano-avcr/?c=knihy-a-dejiny>. Objednávky lze adresovat přímo do knihovědného oddělení na e-mail badurova@lib.cas.cz nebo brabcova@lib.cas.cz.

Creative Commons – svobodný prostor pro sdílení a tvorbu

*Pokud si máme z vývoje Internetu něco odnést, pak je to ponaučení, jak obrovská hodnota vznikne, pokud ponecháme klíčové informace a díla ve volně dostupné podobě, umožňující lidem využívat je a navazovat na ně podle potřeby.*¹

LAWRENCE LESSIG

ÚVOD

Autor úvodního citátu prof. Lawrence Lessig dlouhodobě upozorňuje na stále se prohlubující konflikt mezi společenským vnímáním tvorby a kultury v době před a po nástupu digitálních technologií. Multimediální přístroje, umožňující snadnou a rychlou práci s digitální podobou obrazů, zvuků, textů a dalších typů obsahu, poskytly obrovskému množství jednotlivců i skupin nebyvalý prostor pro kreativní tvorbu s technicky velmi kvalitním výstupem. Internet pak svou dostupností, rychlostí a možnostmi vyhledávání přinesl řešení zdánlivě posledního problému – distribuce těchto výstupů čili děl od jejich autorů ke komukoliv, kdo má o ně zájem. Celosvětově se neustále rozrůstá skupina tvůrců, jimž takto nastavené prostředí naprosto vyhovuje. Na druhé straně ovšem stojí ti, jimž jde navíc, a to zcela legitimně, také o ochranu autorství a práva na odměnu za tvořivou práci.

Tento problém samozřejmě není nový a jeho řešení je v drtivé většině zemí ošetřeno nikoliv technologicky, ale legislativou. U nás se autorskoprávní legislativa opírá o autorský zákon² (dále jen „AutZ“). Ten uznává naprostou většinu obsahu vystaveného na internetu jako autorská díla a podřizuje je příslušné ochraně. Jakkoliv je celkem běžné, že legislativa odráží dění ve světě s určitým zpožděním, zběsilé tempo vývoje technologií dokáže nastolit hluboké rozpory velmi rychle. Proto nás nepřekvapí, že metodika ochrany autorských děl zcela neodpovídá parametrům „digitálního světa“. Ve vztahu k internetu se ukazuje jako velice restriktivní. Nebudeme se zde zabývat zcela evidentním porušováním autorských práv formou nelegálního sdílení filmů či komerčního software. Cílem licencí Creative Commons je eliminovat riziko neoprávněného zásahu do autorských práv v situaci, kdy samotný autor nemá nic proti použití svého díla ostatními určitým způsobem a bez nároku na finanční odměnu.

Přirozenou otázkou může být, proč by to autor vlastně dělal. Jakkoliv levný a dostupný může být proces vytvoření díla, vždy je zde přítomna investice v podobě intelektuálního vkladu a času. Klíčem k pochopení by nám měl být právě Lessigův citát. V širším společenském kontextu totiž často vznikne nejen pro ostatní, ale i samotnému autorovi větší hodnota uvolněním díla bez zbytečných restrikcí, než jeho uzamčením v kleci autorskoprávních omezení za účelem návratu investice. Tato hodnota může nabývat různých podob – od popularity a prestiže přes neocenitelnou zpětnou vazbu a další život díla až po prostý pocit uspokojení z tvorby něčeho hodnotného pro ostatní. Příkladem takového „iracionálního“ chování je už mnoho let třeba kolektivní vývoj volně použitelného software nebo společně budované on-line encyklopedie typu Wikipedia.

Licence Creative Commons jsou úspěšným pokusem rozumně liberalizovat podmínky využívání především digitálního obsahu a nastavit srozumitelný model deklarace podmínek, za kterých je možno díla využívat. Zvolenou cestou však není úprava příslušné legislativy na míru, ale poskytnutí nástroje, který ve stávajících legislativních mantinelech umožní autorům převést na uživatele více práv při nakládání s publikovaným dílem. Tímto nástrojem jsou tzv. veřejné licence, mezi které licence Creative Commons patří.

CHARAKTERISTIKA LICENCÍ CREATIVE COMMONS

Licence Creative Commons (dále jen „CC licence“) byly poprvé světu představeny na sklonku roku 2002. Jejich tvůrcem je výše zmíněný americký profesor práv a politický aktivista Lawrence Lessig, spoluzakladatel neziskové organizace Creative Commons, jenž licence spravuje. Jedná se o soubor předem připravených licenčních smluv, jejichž prostřednictvím držitel autorských práv vyjadřuje podmínky, jak je možno se zveřejněným dílem zacházet. Licence je možno přiřadit k jakémukoli formě autorského díla, kterou připouští v § 2, odst. 1 AutZ. Využity mohou být jak pro „hmotná“ díla, tak i pro díla v nehmotné podobě, především přenášená digitálně v rámci internetové sítě.

Jak již bylo uvedeno, CC licence patří do rodiny tzv. veřejných licencí, které vznikly jako reakce na pohyb autorských děl v prostředí internetu. Jejich účelem je stanovit jasná pravidla, za kterých by mělo sdílení a šíření autorských děl probíhat. Společnými znaky veřejných licencí jsou tyto vlastnosti: [JANSA, 2008]:

- ▶ jsou poskytovány neurčitěmu okruhu osob,
- ▶ jsou poskytovány po celou dobu ochrany díla,
- ▶ získá je automaticky každý, kdo dílo v souladu s licencí užívá,
- ▶ nabyvatelé licence jsou oprávněni dílo šířit,
- ▶ licence je nabízena bezúplatně.

AutZ připouští možnost převodu majetkových práv autora k dílu formou licenční smlouvy. Nicméně u osobnostních práv autora tuto možnost vylučuje (§ 11, odst. 4). Osobnostními právy jsou zde právo rozhodnout o zveřejnění díla, právo osobovat si autorství a právo na nedotknutelnost díla. CC licence tuto skutečnost respektují, neboť z AutZ vycházejí: autor sám rozhoduje, zda dílo pod licenci vystaví, přičemž si na základě zvoleného typu CC licence určí, zda ostatním uživatelům umožní své dílo upravovat. Zároveň všechny CC licence obsahují podmínku, že uživatel, který dílo šíří či upravuje, má povinnost uvést údaje o původním autorovi díla.

Licence CC tedy nikterak neomezují ochranu autorských práv. Naopak jsou jejím rozšířením a přizpůsobením zejména pro internetové prostředí, kde nakládání s autorskými díly vykazuje jiné parametry.

Typy CC licencí

CC licence lze chápat jako jednotlivé kombinace **poskytnutých** a **vyhrazených** práv autora k dílu, které tvoří konkrétní typ CC licence. Jednotlivá práva jsou reprezentována tzv. licenčními prvky. Ke každému z nich je přiřazen konkrétní, mezinárodně srozumitelný grafický symbol (ikona). Licenčními prvky označujícími **poskytnutá** práva autora jsou:

Tab. č. 1 Poskytnutá práva autora

Symbol	Název	Práva k dílu
	Právo dílo šířit	Dílo je možné šířit, tzn. kopírovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti
	Právo dílo upravovat	Dílo je možné samostatně pozměňovat či upravovat nebo jej jako celé či jako část zpracovat s jiným dílem

Právo dílo šířit znamená souhlas autora k vytváření kopií jeho díla a možnost tyto kopie dále v nezměněné podobě šířit. Zároveň je možné licencované dílo šířit jako součást souborného díla (např. článek v časopisu, příspěvek ve sborníku). Právo dílo upravovat opravňuje uživatele dílo pozměnit. Příkladem takového užití může být např. dramatizace, přidání titulků, překlad, úprava digitálních fotografií či remixování hudebních skladeb.

Vyhrazená práva autora jsou podmínky, za jakých je možné poskytnutá práva k dílu vykonávat. Pro tato práva existují následující licenční prvky:

Tab. č. 2 Vyhrazená práva autora

Symbol	Název	Podmínky užívání díla
	Uveďte autora	Kdykoliv je dílo šířeno ve své změněné či nezměněné podobě, je nutno uvést údaje o původním autorovi a dílu
	Zachovejte licenci	Pokud uživatel dílo upraví, má povinnost výsledek své práce šířit pod stejnou licenci, jaká se vztahuje k podkladovému dílu
	Neužívejte dílo komerčně	Uživatelovi nesmí z užívání díla plynout zisk
	Nezasahujte do díla	Uživatel nesmí dílo upravovat

Prvek s názvem „uveďte autora“ obsahují všechny typy CC licencí. Údaje o autorovi a dílu je třeba uvést způsobem, který autor díla preferuje. Pokud tento způsob není znám, CC licence stanovují minimální povinný rozsah uvádění autorských údajů: jméno autora (nebo pseudonym), název díla a v případě jeho úpravy také způsob, jakým bylo dílo upraveno. Povinnost zachovat licenci vychází z účelu, aby veškerá, následně vzniklá odvozená díla byla šířena pod stejnou licenci, jaká se vztahuje na původní dílo. Podmínka nekomerčního využití pramení z práva autora zakázat uživateli jakékoliv finanční obohacení na jeho úkor. Prvek „nezasahujte do díla“ je aplikací osobnostního práva autora na nedotknutelnost jeho díla.

Srozumitelnou kombinací licenčních prvků vzniká šest typů CC licencí. V tabulce č. 3 jsou seřazeny z hlediska možnosti nakládat s dílem od nejvíce liberální k nejvíce restriktivní.

Tab. č. 3 Typy CC licencí

Označení licence	Licenční prvky		Název licence
	Práva	Povinnosti	
BY			Uveďte autora
BY-SA			Uveďte autora – Zachovejte licenci
BY-NC			Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně
BY-ND			Uveďte autora – Nezasahujte do díla
BY-NC-SA			Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně – Zachovejte licenci
BY-NC-ND			Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně – Nezasahujte do díla

Přestože se jednotlivé licence od sebe liší, několik vlastností mají společných [FITZGERALD, 2005]:

- ▶ při nakládání s dílem musí být uvedeny údaje o autorství,
- ▶ nabyvatel licence nesmí technickými prostředky omezovat přístupnost díla,
- ▶ každá nová kopie licencovaného díla musí obsahovat odkaz na původní CC licenci,
- ▶ CC licence jsou neodvolatelné (autor sice může licenci stáhnout zpět, ale nemá právo zasahovat do práv nabyvatele původní licence při nakládání s dílem),
- ▶ CC licence zanikají v případě porušení licenčních podmínek.

Praktické použití licencí

CC licence jsou již dnes běžně využívány v praxi. Způsob označení díla některou z CC licencí byl maximálně zjednodušen. Pro vyjádření licenčních podmínek stačí použít výše uvedené symboly v ikoně například tak, jako je tomu na obrázku č. 1.

Obr. č. 1 Příklad vyobrazení licenčního ujednání CC

Tím je jednoznačně určen typ licence. Samotný text dané licence je k dispozici na stránkách <http://www.creativecommons.org> ve dvou verzích – pro běžné uživatele je zde **zkrácený text** a pod ním lze nalézt **text licence v plném znění**. Pro účely strojové indexace se navíc používá speciální syntaxe metadat, na základě které je možné licencovaná díla v prostředí internetu vyhledat. K vytvoření těchto dat slouží jednoduchý generátor, který je k dispozici na stránce <http://creativecommons.org/license/>.

Obr. č. 2 Online generátor CC licence včetně metadat

Dovolit využití vašeho díla pro komerční účely ?

☐ Ano [?]

☒ Ne [?]

Dovolit vytváření odvozených děl?

☐ Ano [?]

☒ Ano, pokud upravené dílo bude k dispozici pod stejnou (nebo podobnou) licencí. [?]

☐ Ne [?]

Stát, ve kterém chcete licenci použít [?]

Česko

Další informace

Tato doplňková políčka jsou **nepovinná**, ale budou zahrnuta v HTML kódu vygenerovaném pro vaši licenci. To usnadňuje uživateli vašeho díla určit, jakým způsobem uvést autora díla a kde získat další informace o díle samotném. [?]

V jakém formátu je vaše dílo:

Název díla

Jméno autora

Text určený pro běžného uživatele obsahuje výčet poskytnutých a vyhrazených práv, které autor ke svému dílu přisoudil. Smyslem textu je seznámit uživatele se základními podmínkami při nakládání s dílem, aniž by byl nucen studovat kompletní text licence. Hlavní důraz je kladen na srozumitelné vysvětlení licenčních podmínek i za pomoci výše uvedených grafických symbolů. Součástí zkráceného znění je odkaz na plné znění licence.

Plné znění licence je legislativně závazný dokument, který je vytvořen v souladu se stávajícím autorským právem. Kompletní text licence zahrnuje mimo jiné definici základních pojmů, podmínky pro poskytnutí licence, veškerá omezení licence, podmínky ukončení licence apod. Stejně jako v případě zkráceného znění je i text plného znění vytvořen zvlášť pro každý typ licence.

Pro účely vystavení díla pod CC licenci se používají metadata ve vlastní formátové specifikaci s názvem Creative Commons Rights Expression Language (ccREL).³ Jedná se o úpravu popisného modelu RDF s častým využitím Dublin Core.

LICENCE CREATIVE COMMONS V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

Česká verze licencí Creative Commons

Přestože byly licence CC původně vytvořeny pro americké prostředí, jejich myšlenka se rychle přenesla do celého světa. Licence postupně začali využívat i autoři jiné než americké provenience. Postupem času vznikla mezinárodní iniciativa s cílem tvorby národních verzí CC licencí. Organizace Creative Commons zřídila pro účely koordinace prací při vytváření národních verzí licencí kancelář se sídlem v Berlíně. Národní verze vycházejí z obecné verze licenčního ujednání, jsou v národním jazyce a přizpůsobeny příslušnému právnímu řádu dané země. V současné době je k dispozici 52 různých národních verzí CC licencí; největší podíl zastupují země Evropského kontinentu.

V České republice byla česká verze CC licencí uvedena v rámci tiskové konference 16. dubna 2009. Vytvořilo ji sdružení Iuridicum Remedium ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky a Ústavem práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního při Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Při tvorbě textu licence autoři přihlíželi zejména k aktuálnímu znění českého autorského zákona, aby byl text licence z věcného a terminologického hlediska v souladu. Součástí procesu bylo i dvoukolové veřejné připomínkové řízení, kdy byl návrh textu vystaven na webu a kdokoliv se k němu mohl vyjádřit. Pozdější fáze textu byla na základě anglického překladu konzultována s berlínskou pobočkou organizace Creative Commons.

Licence Creative Commons a autorský zákon

Vytvoření české verze CC licence by bylo zbytečné, kdyby česká legislativa neuznávala způsob uzavírání licenčních smluv podle principu veřejných licencí. V tom případě by existoval nástroj, jehož využití by provázely pochybnosti o právní jistotě.

CC licence, stejně jako veškeré veřejné licence, byly koncipovány tak, aby minimalizovaly administrativní požadavky uzavření licenční smlouvy. Držitel autorských práv, který na internetu vystaví pod veřejnou licenci dílo, jej de facto poskytuje za licenčních podmínek neuzavřenému okruhu osob, nebo-li každé osobě, která si k dílu vytvoří přístup. Licenční smlouva je automaticky uzavřena v okamžiku, kdy uživatel s dílem podle licenčních podmínek naloží. Aniž by kdokoliv autora obtěžoval, ve finále vznikne tolik smluv, kolik je uživatelů. V okamžiku, kdy je smlouva uzavřena, odpadá povinnost uživatele osobně vyrozumět autora vždy, když chce s dílem na základě licenčních podmínek naložit.

Autorský zákon dlouho opomíjel specifika způsobu uzavírání veřejných licencí ve své úpravě licenčních smluv (§ 46–55). Z tohoto důvodu se licenční smlouvy uzavíraly podle ustanovení Občanského zákoníka⁴ (§ 43–51), který upravuje smlouvy jako nepojmenované. Občanský zákoník klade na právoplatné uzavření smlouvy dva základní požadavky: adresnost návrhu na uzavření smlouvy (tzn. poskytovatel licence je povinen učinit návrh na uzavření smlouvy jedné nebo více určitým osobám) a adresné doručení akceptace návrhu na uzavření smlouvy (tzn. nabyvatel licence je povinen adresně poskytovatele licence vyrozumět, že s licenčními podmínkami souhlasí). Těmto požadavkům není možné při využití veřejné licence dostát. Z tohoto důvodu nebylo možné právoplatně užívat díla na základě veřejné licence, neboť nedošlo k uzavření licenční smlouvy.

Praxe se změnila 25. dubna 2006 v souvislosti s datem účinnosti novely autorského zákona č. 216/2006 Sb., která obecnou úpravu licenčních smluv (§ 46) rozšířila o následující odstavce [Česko, 2006]:

- (5) *O podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li projev vůle vůči neurčitému okruhu osob.*
- (6) *S přihlédnutím k obsahu návrhu nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo zvyklostem může osoba, které je návrh určen, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. V tomto případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn.*

Vložením těchto dvou odstavců, které pregnančně vystihují charakteristiku uzavírání veřejných licencí, byl vytvořen právní základ pro využívání CC licencí v České republice.

LICENCE CREATIVE COMMONS A KNIHOVNY

Knihovny mají v oblasti ochrany autorských práv uznány určité výjimky při nakládání s autorskými díly, které jsou uvedeny v AutZ jako tzv. knihovní licence (§ 37). Patří sem právo na rozmnožení díla pro archivní a konzervační účely, zhotovení rozmnoženiny díla v případě ztráty dokumentu a její zařazení zpět do fondu, zpřístupňování dokumentů na místě samém pro výzkumné účely, zpřístupňování dokumentů absenčně (na základě zaplacení odměny kolektivnímu správci). Knihovní licence se týká spíše tradičních tištěných dokumentů, nikoliv neustále vzrůstajícího množství elektronických síťových dokumentů.

Na jedné straně internet po technické stránce nabízí veliké spektrum možností, jak je možno zacházet s publikovaným obsahem. Na straně druhé uživatel, který těchto technologických možností využívá, tak činí za značné právní nejistoty, která je dána složitostí (a neaktuálností) současné autorskoprávní legislativy. Cílem CC licencí je tento stav změnit. Zavedením přehledného licencování se vytvoří legitimní rámec pro volné šíření, sdílení a vytváření nových děl.

Knihovny mají několik možností, jak se do tohoto procesu zapojit. První možností je vystupovat jako producent informací – vydávání licencovaných dokumentů (např. on-line časopisy, sborníky). Druhou možností je z pozice poskytovatele informací alokovat existující licencované informační zdroje a poskytovat k nim paralelní přístup (budování otevřených depozitářů, digitálních knihoven, přímým odkazováním na existující informační zdroje). Třetí a nikoliv poslední možností je vzdělávání začínajících autorů, a s tím spojená propagace CC licencí.

BUDOUNOST CREATIVE COMMONS

Creative Commons jsou nejen nástrojem pro řešení konkrétního legislativního problému, ale především elegantním vyjádřením myšlenky kooperace při vytváření kulturních hodnot, kterou elektronická média tak fascinujícím způsobem usnadnila. Budováním kvalitních, veřejně přístupných dobře strukturovaných a využitelných fondů dokumentů zároveň budujeme obrovské zázemí pro široké spektrum vzdělávací a kulturní činnosti. Od jara letošního roku přechází na CC licence z vůle svých přispěvatelů elektronická encyklopedie Wikipedia. Ne náhodou byl hnacím motorem zavedení CC v ČR zájem ze strany Metodického portálu RVP nebo projekt Webarchiv Národní knihovny ČR. Všechny tyto projekty jsou zaměřeny na zpřístupňování kvalitních informací bez zbytečných bariér a s postupným rozšiřováním Creative Commons licencí jich bude přibývat.

Kontakt > info@creativecommons.cz > <http://www.creativecommons.cz>

ODKAZY:

- 1 V originále: „If the Internet teaches us anything, it is that great value comes from leaving core resources in a commons, where they're free for people to build upon as they see fit.“
- 2 Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
- 3 Více informací naleznete na: <http://wiki.creativecommons.org/CcREL>
- 4 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

LITERATURA:

- CREATIVE COMMONS. Creative Commons. [online]. 2002–, [cit. 2009-04-22]. Dostupné z [www: http://creativecommons.org/licenses/?lang=cs](http://creativecommons.org/licenses/?lang=cs).
- Česko. Zákon č. 121/2001 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Dostupný z [www: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/](http://business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/).
- Česko. Zákon č. 216/2006 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. [cit. 2009-04-22]. In Sběrka zákonů České republiky. 2006, částka 72, s. 2707–2727. Dostupný také z [www: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb072-06.pdf](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb072-06.pdf).
- Česko. Zákon č. 40/1965 Sb., občanský zákoník (ve znění pozdějších předpisů). [online]. [cit. 2009-04-22]. Dostupný z [www: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcankazak/](http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcankazak/).

- FITZGERALD, Brian. Open Content Licensing (OCL) for Open Educational Resources [cit. 2009-04-22]. In: Proceedings OECD Expert Meeting on Open Educational Resources. Malmö, 2005. Dostupný také z [www: http://eprints.qut.edu.au/archive/00003621](http://eprints.qut.edu.au/archive/00003621).
- JANSÁ, Petr. Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice. [cit. 2009-04-22]. Praha, 2008. 99 s., 6. s. příl. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupný také z [www: http://www.creativecommons.cz/wp-content/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf](http://www.creativecommons.cz/wp-content/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf).

ROZHOVOR

s Mgr. EVOU SVOBODOVOU

NESTAVĚLA JSEM SI VZDUŠNÉ ZÁMKY...

Foto Jaroslava Štěpánova

Stavba nové knihovny a zejména její slavnostní otevření je vždy významnou událostí, která ve společnosti vzbudí pozornost a následný zájem. Ale ani tímto na první pohled posledním krokem vše nekončí. Je určitě zajímavé se s odstupem času do knihovny „vrátit“ a přesvědčit se, jak se (ne)splnila očekávání jejích uživatelů i zaměstnanců. Pokusili jsme se proto zjistit, jak je tomu v případě Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a požádali její ředitelku Mgr. EVOU SVOBODOVOU o předání dalších, ať již pozitivních či negativních zkušeností.

■ **Své loňské vystoupení na konferenci *Knihovny současnosti* jste nazvala „Mezi mlýnskými kameny...“. Vyznělo z něj, že stavba nové knihovny je stručně řečeno náročný proces, který stojí mnoho sil a nervů, na druhou stranu je to zkušenost opravdu jedinečná. Chtěla byste s odstupem času ještě nějak doplnit, co bylo již řečeno?**

■ Snad bych jen podotkla, že otevřením knihovny pro veřejnost práce na budově i v ní zdaleka nekončí. Jak jde čas, a v něm se střídají roční období, jsou znovu a znovu prověřována již odborníky prověřená jednotlivá technologická zařízení a co bezproblémově fungovalo v prázdné knihovně, až tak úplně správně v knihovně plné knih a lidí nefunguje. S tím souvisejí reklamace a věčné diskuse, co reklamaci je a co není. Oddych, který jsem si slibovala se zatím nedostavil, také proto, že 14 dní po podpisu závěrečného vyhodnocení státní dotace se ohlásila finanční kontrola, což znamenalo rekapitulaci celých osmi let příprav a realizace, dohlédávání dokumentace a vysvětlování, proč se věci děly tak, a ne jinak.

■ **Reakcí na architektonické pojetí stavby bylo mnoho – pozitivních i negativních. Opa-**

kovat je asi nemá již smysl. Čtenáře by možná zajímalo, která reakce či názor vás nejvíce potěšil a který vám naopak příliš radost nepůsobil.

■ Přezdívkou knihovny *ementál* je dostatečně známá. Kdo ji vymyslel, se dnes již zjistit nedá. V názvech novinových článků se toto slovo objevilo od roku 2007 desítkrát a já jsem si na ně vypěstovala slušnou alergii. Potěšilo mě vyjádření redaktora časopisu *Architekt*: „Co máte proti ementálu, já ho mám rád“. Naopak mě nepotěšila tisková prohlášení bývalého pana hejtmana: „Vědeckou knihovnu už financovat nebudeme, problémy ať si vyřeší stát“ (16. 1. 2008) a „Knihovna je zbytečná!“ (6. 6. 2008).

■ **V době, kdy jsem připravovala tyto otázky, měla za sebou knihovna víc než půl roku provozu v nové budově. Je to dostatečně dlouhá doba na to, abyste mohla říci, zda novostavba naplnila všechna očekávání?**

■ Myslím si, že to budeme moci říct tak za dva roky, zatím se technologie ještě ladí, jak jsem uvedla výše. Co se týká nabízených služeb, prostoru a komfortu uživatelů i knihovnic a knihovníků, moje očekávání se splnila. To však není pod-

statné, protože jsem byla celou dobu se stavbou úzce spjata a věděla jsem, jak bude fungovat. Nestavěla jsem si vzdušné zámky, což o některých našich pracovních a uživatelích říci nemohu.

■ Pozitivních změn je jistě mnoho, přesto pokud byste měla jmenovat několik hlavních pro zaměstnance i pro čtenáře, které by to byly?

■ Asi se budu opakovat, ale je to především prostor: prostor pro čtenáře (450 studijních míst, možnost zkrátit si čekání na knihu ze skladu čtením, prohlížením knih ve volném výběru nebo jen pohodlným lelkováním v křesle), prostor pro rozvoj služeb (ve starých budovách jsme měli spoustu nápadů, co dělat, jak služby zlepšit a zavést nové, ale nebylo kde) a pak příjemné prostředí (přivádí nám do knihovny na stejný typ akcí, které jsme pořádali dříve ve studovně na Eliščině nábřeží, dvakrát tolik návštěvníků). Pro zaměstnance je to především důstojné pracovní prostředí a logické uspořádání pracovních procesů. Ve starých budovách se pracovní procesy podřizovaly prostorovým možností. Při přípravě nové budovy jsme pracovní postupy a služby definovali a (řečeno s nadsázkou) obalovali je zdi.

■ A naopak, máte již za sebou nějakou negativní zkušenost z provozu, která by mohla ty, kteří se teprve ke stavbě nové knihovny odhodlávají, předem varovat?

■ I dnes v období automatizace se nevyplácí kývnout architektům a projektantům na centrální řízení například u osvětlení. Původní záměr nedat zaměstnancům možnost plýtvat elektrickou energií jsme museli revidovat. Zjistili jsme, že naopak centrálně řízené osvětlení v prostorách pro veřejnost je nepraktické a navíc neekonomické. Rozhodli jsme se proto v některých částech budovy

provést úpravy pro ruční obsluhu a pohybová čidla. Protože u státních zakázek, a státních zakázek na stavbu knihoven obzvlášť, bývá dlouhá doba od projektu k realizaci, doporučuji dát do smlouvy se zhotovitelem stavby klauzuli o výměně původně navržených informačních i dalších technologií a techniky za novější. Jen tak je možno docílit, že vám nenainstalují něco, co už je dávno překonáno.

■ Do knihoven patří dnes samozřejmě informační a komunikační technologie. Které knihovna využívá a jak je s nimi spokojena?

■ Je to především knihovní systém Aleph. I když je na naše poměry příliš drahý (a teď mám na mysli především roční poplatky, které se zvyšují se zakoupením každého dalšího modulu či databáze), jsou s ním jak uživatelé, tak knihovníci spokojeni. Nabízí solidní komfort při vyhledávání, objednávání a rezervování dokumentů a ve spojení se samoobslužným výpůjčním automatem i při jejich půjčování. Na ochranu dokumentů proti zcizení používáme elektromagnetické zabezpečení a pro vrácení a půjčování dokumentů technologii RFID, která do budoucna bude snad bezproblémově použitelná i pro revizi fondů. Multifunkční zařízení pro kopírování, tisk a skenování je možné využívat prostřednictvím čtenářských průkazek. Ty po aktivaci umožňují i vjezd na parkoviště. Celá knihovna je hlídána kamerovým systémem. Protože se technologie Wi-Fi do původního rozpočtu stavby knihovny nevešla, budeme ji instalovat až v tomto roce. V počítačové učebně je nainstalována Smart Board. Konferenční sál, učebny a zasedací místnost jsou vybaveny dataprojektory, galerie plazmovou televizí. Ozvučovací systém je instalován v galerii a v konferenčním sále. Pro exkurze jsou zakoupeny dvě sady sluchátek, aby výklad nerušil běžné uživatele knihovny. Pracovníci si už zvykli na automa-

Galerie U Přívozu

Konferenční sál

tizovaný docházkový systém, používáme čipy, kterými můžeme zároveň aktivovat kopírky a tiskárny a také příjezdovou bránu na parkoviště.

■ Velkým přínosem nových prostor pro knihovny je jistě možnost alespoň částečně zpřístupnit své fondy ve volném výběru. Jak vypadá ten v královéhradecké knihovně a jak na něj čtenáři reagují?

■ Volný výběr naučné literatury je umístěn ve dvou křídlech třetího nadzemního podlaží. Obsahuje asi sto tisíc svazků. Dokumenty jsou řazeny podle třídění MDT, tzv. stavěcích znaků. Při vstupu do daného křídla je každému k dispozici barevná mapa rozmístění jednotlivých oborů. Jednotlivé obory jsou označeny praporečky, regály jsou označeny popisem skupin, které obsahují, dále jsou ještě detailně označeny police. Knihy v jednotlivých oddílech stojí seřazeny podle signatur. Snažili jsme se vyjít vstříc oběma skupinám uživatelů, jak těm, kteří chtějí „něco z oboru“, tak i těm, kteří „potřebují právě tu jednu publikaci“. V katalogu vidí, v kterém oddíle se nachází a podle signatury ji snadno dohledají. Chce to ovšem každodenní dohled jednotlivých pracovníků nad svěřenými oddíly volného výběru, aby vše bylo v pořádku. Volný výběr beletrie je umístěn na galerii v pátém nadzemním podlaží a obsahuje dvacet tisíc svazků. Beletrie je řazena podle jazyka originálu a uvnitř podle jména autora, tedy ne tak, jak je běžné v městských či obecních knihovnách. Nevyčleňujeme žánry a podobně. Chceme, aby sloužila především ke studijním účelům, proto v současnosti nakupujeme hodně beletrie cizojazyčné a dvoujazyčné. Naši uživatelé byli zvyklí objednávat si všechny dokumenty prostřednictvím OPACu z domova a dokument si jen vyzvednout a poté vrátit. Po otevření volného výběru si nelze dokumenty v něm

umístěné objednat předem a uživatel si je musí přijít vybrat sám. To zvláště těm, kteří si chtěli půjčit určitou knihu, vadilo. Důležité je, že jsme nastavili jasná pravidla a uživatele s nimi opakovane seznámili. Teď už si na tento režim zvykli. Můžu však říci, že většina návštěvníků volný výběr uvítala.

■ Na co dalšího kromě klasických knihovnicko-informačních služeb lákáte zájemce do prostor knihovny?

■ Díky posílení úseku public relations se u nás konají nejméně jedenkrát týdně besedy a přednášky. Pokračujeme v již dříve zavedených volných cyklech *Literární dílny* a *Pojďme si povídat*. Před Vánoci jsme uspořádali koncert. Nikdo neměl tušení, jak krásně může znít zpěv v betonu. Velkým lákadlem je samotná stavba, týdně provádíme nejméně jednu exkurzi pro knihovníky a pracovníky úřadů, státních a obecních samospráv. Exkurze, ale v jiné podobě, pořádáme také pro základní a střední školy, v poslední době i pro školy mateřské. Budova skýtá i možnosti pro výstavy. Ty, které nepotřebují dozor, umísťujeme do centrální haly v druhém NP. Pro speciální výstavy je určena galerie. Vystavovatelé mají zájem, termíny jsou již do konce roku obsazeny. Konferenční sál pronajímáme nejen za účelem mírného zisku, ale všichni, kdo jej navštíví, projdou knihovnou, a to je ta nejlepší reklama, kterou máme. Téměř vždy se někdo zaregistruje. Uzavřeli jsme dohodu s Mafrou a Lidovými novinami, v současnosti dostáváme 50 výtisků *Mladé fronty Dnes*, *Sedmičky* a *Lidových novin* zdarma, které ponecháváme k rozebrání našim návštěvníkům. Registrovaný uživatel má u nás v podzemním i venkovním parkovišti parkování zdarma.

Na odpovědi děkuje **LENKA ŠIMKOVÁ**
Foto archiv knihovny

Studovna periodik

Studijně-odpočinkové sezení

Střípky z konference Knihovny současnosti 2009

Tradiční knihovnická konference pořádaná v Seči u Chrudimi se uskutečnila v letošním roce posedmnácté. Trochu netradiční byl ovšem termín setkání, kterým se stal 23.–25. červen. K tomu došlo z důvodu rekonstrukce areálu Juniorcentra a mnozí účastníci, včetně mě, se naivně těšili na přeci jen lepší počasí, než bývá v září. Příroda však „nezklamala“ a sluníčko vylezlo, až když se začali účastníci konference rozjíždět do svých domovů. Jinak bylo po celou dobu tak pošmourné a deštivé, jak jen v železných horách může být...

Nicméně nepříznivé počasí vynahradil zajímavý program. V letošním roce došlo k menším změnám, mezi které patřilo například závěrečné shrnutí všech pořádaných sekcí. Poslední den tedy v rámci společného programu vystoupili hodnotitelé jednotlivých bloků a seznámili ostatní účastníky s jejich průběhem a obsahem. Ale popořádku...

První jednací den zahájil Jaromír Kubíček (SDRUK ČR) a poté převzal úvodní slovo ředitel Odboru umění a knihoven MK ČR František Zborník. Nové nositele Medailí Z. V. Tobolky, které jsou na konferenci udíleny, představil jako v předešlých letech Aleš Brožek (SVK v Ústí nad Labem). Medailonky pěti oceněných knihovnic přinášíme v tomto čísle *Čtenáře*. Po předání cen z rukou Jaromíra Kubíčka a Jiřiny Kádnerové (SVK v Kladně) následovaly již samotné prezentace přednášejících. Jejich přehled najdete na stránkách <http://www.sdruk.cz/sec/> a některé příspěvky též ve sborníku¹. Proto se pokusím pouze sumarizovat obsah navštívených sekcí a upozornit na některé zajímavé referáty.

Úvodní blok nazvaný **Knihovna jako komunitní centrum; Programy, projekty** byl zajímavý také díky zahraničním hostům. Zkušenosti z německého, polského a slovenského prostředí v oblasti služeb, propagace a vzdělávání doplnili informacemi o projektech i přednášející z českých knihoven. Výjimečný byl zejména přednes energické Hannelore Vogt (Stadt-Bibliothek Köln) nazvaný *Knihovna – oáza služeb? Koncept vedení a řízení zaměřený na zákazníka, který*

přinesl mnoho inspirace a zajímavých tipů, jak v knihovnách získávat a udržet uživatele. Jako fotoreportáž pojal svůj příspěvek Tomáš Řehák (Městská knihovna v Praze) a nazval ho *Trendy služeb v zahraničních knihovnách*. Do třetice (subjektivně) nejzdařilejší referát *Informační potřeby vědeckých pracovníků a služby knihovny* připravila Anna Stöcklová (ÚISK FF UK). Definovala v něm například nezbytné služby odborných knihoven, jako je individuální přístup k uživateli, zajištění primárního zdroje či placených databází.

Druhý den nabídl v dopoledním programu tato témata: **Právní aspekty služeb pro veřejnost, Knihovna – obývací města, Knihovna 2.0**. Odpoledne potom mohli zájemci volit z této nabídky: **Funkce veřejné knihovny z hlediska jejich uživatelů, Knihovna jako samoobsluha: pro a proti, Digitalizace pro uživatele**. Vybrat si nebylo jednoduché a nakonec jsem zvolila tematicky související sekce *Knihovna – obývací města* a *Funkce veřejné knihovny z hlediska jejich uživatelů*. Procházela jimi jednotná myšlenka a snaha o to, udělat knihovny pro uživatele co nejprívětivější, což je (mělo by být) nejen společným zájmem, ale v konkurenčním prostředí dokonce nutností. Zajímavé bylo zdůraznění faktu, že pohledy knihovníků a uživatelů na prostředí, služby a celkově knihovny jako instituce se často velmi liší. K prohlédnutí doporučuji téměř všechny prezentace, protože vyvolaly následné diskuse a určitě i zamyšlení.

Poslední den byl opět program společný. Námět *Veřejné knihovny dnes* zakončil letošní setkání. Jedno z přednesených témat je současně úvodním příspěvkem tohoto čísla *Čtenáře* a i některé další zajímavé podněty z konference vám v podobě článků průběžně zprostředkujeme.

Závěrečné slovo Zlaty Houškové (NK ČR) obsahovalo mimo jiné číselné údaje: akce se zúčastnilo 374 lidí, z toho 42 zástupců firem. Program byl sestavován se záměrem nalákat opět více účastníků z veřejných knihoven, což se opravdu povedlo.

Zmíněno bylo i tentokrát částečně nepřívětivé ubytování a výzva k pátrání po jiných možných místech pro konání této akce. Chybět nemohlo pozvání na další ročník *Knihoven současnosti*, který proběhne 14.–16. září 2010.

LENKA ŠIMKOVÁ > ctenar@svkkl.cz

1 Knihovny současnosti 2009.

Sborník ze 17. konference, konané ve dnech 23.–25. června 2009 v Seči u Chrudimi.

Brno 2009. 207 s. ISBN 978-80-86249-54-4.

Nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2009

Mgr. JITKA BANŽETOVÁ po krátkém působení jako učitelka vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1988 nastoupila jako vedoucí Městské knihovny v Ostrově a v roce 1997 přešla do Okresní knihovny v Karlových Varech. Její aktivita, odborné znalosti a celkový profesní zájem ji záhy dovedl až k funkci vedoucí odboru služeb a náměstkyni ředitele v tehdejší Okresní knihovně Karlovy Vary. V roce 2002 byla jmenována odbornou náměstkyní ředitelky Krajské knihovny a v této funkci působí dodnes. V letech 2003–2005 se velice zasloužila o zdárný průběh náročné rekonstrukce bývalé důstojnické jídelny na moderní krajskou knihovnu. Je hlavním iniciátorem spolupráce s Britskou radou a mnoha nyní již tradičních akcí knihovny (Klub poezie, Herní klub, Britský filmový klub).

VĚRA DOUBOVÁ vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze v roce 1973, když obhájila diplomovou práci *Příspěvek k diferenciaci hlediska v psychologii čtenáře*. V Severočeské vědecké knihovně v Ústí nad Labem působí od roku 1971. Prošla v ní oddělením přírodních věd a techniky i krajským metodickým kabinetem, který začala řídit od roku 1978. Po odchodu náměstka Z. Vojtky do důchodu byla jmenována do funkce statutární náměstkyně od 1. 7. 1986 a tuto funkci zastává dodnes. S úspěchem se podílela na hlavních akcích knihovny: na vytvoření lidové části knihovny v ul. W. Churchilla (od roku 1990), na vybudování přístavby k budově ve Velké hradební ulici (1990–1996) a na dalších důležitých projektech knihovny.

Mgr. JANA NEJEZCHLEBOVÁ po maturitě na Střední knihovnické škole v Brně nastoupila v roce 1967 do Okresní knihovny v Třebíči. V roce 1973 složila státní zkoušku na Filozofické fakultě Karlovy univerzity a v roce 1979 přešla do oddělení bibliograficko-informačních služeb Státní vědecké knihovny v Brně. Po třech letech přestoupila do odboru metodiky a výzkumu knihovnictví, kde od roku 1987 zastávala funkci vedoucí oddělení výzkumu a vzdělávání. Od roku 1990 vede oddělení knihovnictví. Léta pilné a neúnavné práce zasvětila podpoře celoživotního vzdělávání knihovníků (je koordinátorem vzdělávacích aktivit pro knihovníky Jihomoravského kraje) a oblasti školních knihoven. Zasloužila se o vybudování Centra pro školní knihovny, je spoluautorkou metodických příruček.

Mgr. HANA OPATRná ukončila studium knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1973 a v tomtéž roce nastoupila do liberecké knihovny jako vedoucí oddělení beletrie a populárně naučné literatury. Její aktivní činnost, znalosti v oboru a celkové profesní nasazení vedlo po několika letech až ke získání funkce vedoucí odboru služeb v městské části knihovny. Protože její odborné znalosti byly hluboké a po celou svoji praxi se zajímala i o teorii knihovnictví, byla posléze jmenována náměstkyní pro knihovnické otázky. V současné době vykonává funkci vedoucí odboru služeb, je statutární zástupkyně knihovny. Řadu let odborně vede a řídí pobočky knihovny a stará se o mediální prezentaci Krajské vědecké knihovny a jejich činnosti.

Mgr. MARIE SOBOTKOVÁ byla po absolvování náhodské SVVŠ přijata na Fakultu osvěty a novinářství Univerzity Karlovy. Obor knihovnictví a vědecké informace absolvovala v roce 1972 již na Fakultě sociálních věd a publicistiky a v témže roce nastoupila do náhodské okresní knihovny. Po odchodu dr. Jaroslava Suchého do důchodu zastávala až do března 2009 funkci ředitelky. Její největší zásluhou bylo prosazení celkové rekonstrukce budovy knihovny. Příčinila se i o získání řady finančních dotací pro rozšíření poskytovaných služeb a o zavedení nových technologií do knihovny – přechod na knihovní systém KPwin-SQL a modernizace počítačové sítě. Ve svém profesním životě se věnovala také práci s regionální literaturou a spolupracovala na vydání několika regionálních bibliografií. (abr)

E-learning v knihovnách Learning Management System – efektivní cesta ke kvalitní výuce

2.

V úvodním článku (*Čtenář 7–8/2009, s. 267 až 269*), který byl věnován stručnému představení problematiky e-learningu, byly zmíněny tři základní složky každého e-learningového kurzu – *účastníci kurzu, studijní obsah a samotné řízení studia*. Nyní bych se rád zaměřil právě na onu třetí složku – **možnosti řízení studia v e-learningové podobě**. Nepůjde však o praktické rady a zkušenosti, ale o představení a popis softwarových nástrojů, které k této činnosti většinou slouží.

Nástroje určené k administraci a organizaci studia v rámci e-learningu spadají do skupiny označované jako **Learning Management System (LMS)**. Tato anglická zkratka bývá obvykle používána i v českém prostředí a často ji můžete zaslechnout, např. v otázce: „a v jakém eLeMeSku provozujete kurzy?“. Bohužel právě samotné LMS bývají považovány za synonymum pro slovo e-learning. Spousta nezkušených a problematiky neznalých se domnívá, že pořízením kvalitního a moderního LMS má vyhráno. Velice často můžeme slyšet „vystavím ten soubor v e-learningu“ – čímž dotyčný většinou myslí právě umístění studijního materiálu do LMS.

Důležité je uvědomit si, že i když jsou LMS většinou vysoce propracované a efektivní nástroje, nelze je brát za samospasitelné, které

vše obstarají za nás. Pro efektivní zvládnutí e-learningové formy výuky je třeba brát v potaz i ostatní složky, jako jsou kvalitně zpracované studijní materiály nebo zkušený tutor. Je třeba také zdůraznit, že kvalitní e-learning se dá zvládnout i bez LMS, např. v podobě výuky ve virtuálním světě (třeba v Second Life). I taková forma je označována jako e-learning, ale o tom snad v některém z příštích článků. Nyní se vraťme zpět k samotným LMS, představíme si některé nejznámější a podrobněji se podíváme na možnosti v dnešní době (v ČR) populárního systému Moodle.

Nejznámější LMS v ČR

Existuje široké spektrum LMS a při výběru vhodného systému pro danou instituci je třeba zohlednit více aspektů – především možnost přizpůsobení vlastním požadavkům, nároky na hardware a software (na server, kde bude fungovat), lokalizaci do mateřského jazyka a nabídku dalších jazyků. Dále zde splňuje požadované e-learningové standardy, reference od jiných uživatelů a především cenu. Nyní se ve stručnosti podíváme na tři pravděpodobně nejznámější komerční systémy využívané v ČR.

• Eden

Systém vytvořený firmou Rentel, a. s., a vyví-

jený ve spolupráci s MFF Univerzity Karlovy v Praze a Západočeskou univerzitou v Plzni, kde je také využíván. Výhodou systému je české prostředí, ale na druhou stranu se jedná o komerční produkt, což znamená nutnost finanční investice.

• eDoceo

Další z řady českých komerčních LMS systémů. Je vyvíjený firmou Trask solutions, s. r. o., a je dostupný také v jiných jazykových mutacích (ve slovenštině nebo angličtině). Podporuje nejvýznamnější e-learningové standardy – AICC, SCORM. Systém využívají nejen vysoké a střední školy, ale také například banky, instituce veřejné a státní správy či firmy jako Škoda Auto nebo České aerolinie. Pořizovací cena se v základním balíčku pohybuje kolem 90 000 Kč.

• iTutor

Systém skládající se z více modulů je výhodný především tím, že je možné zakoupit pouze vybrané a potřebné moduly. Jedná se o velice rozšířený systém, který nalezneme na spoustě základních, středních i vysokých škol (Univerzita Pardubice, Vojenská akademie Brno), ale také v komerčním sektoru (ČD, ČEZ, McDonald's, Nestlé, Philip Morris nebo Vodafone).

V zahraničí existuje další spousta LMS, které však nemá cenu popisovat, protože v českém prostředí nejsou téměř využívány. Zájemcům o problematiku mohu doporučit stránky významného systému **Sakai Project** (<http://sakaiproject.org/portal>).

Moodle

Ve výčtu výše uvedených LMS chybí ještě ten, který je v současné době v ČR v akademickém prostředí asi nejvíce populární – **Moodle**. Název je akronymem pro **Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment**. Poslední dvě slova jednoznačně definují, že se jedná o výukové prostředí. Důležité je také zdůraznit pojem *Modular* – Moodle se skládá z oddělených bloků (modulů), jejichž využití může správce systému povolit, nebo zakázat, aniž by to ovlivnilo chod celého systému. Zkušenější uživatelé mohou navíc naprogramovat další moduly podle vlastních potřeb. Systém je šířen pod licencí GNU GPL, což znamená, že

při dodržení licenčních podmínek je k dispozici zdarma. Systém je třeba instalovat na vlastní server a uživatelé s ním následovně pracují pomocí webového prohlížeče.

Historie Moodle sahá do roku 1999, kdy byl použit první prototyp programu. O tři roky později byla zveřejněna první plná verze – Moodle 1.0. V současnosti (červenec 2009) je podle statistik uvedených na oficiálních stránkách <http://moodle.org/stats/> registrováno téměř 35 000 instalací v 199 zemích světa.

U nás se podle stejných statistik nachází 279 registrací a v případě vzdělávacích institucí se jedná převážně o základní a střední školy. Na vysokých školách nalezneme Moodle na FF a PedF Masarykovy univerzity Brno, Slezské univerzitě v Opavě, Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně nebo na Vysokém učení technickém v Brně.

Pro zájemce o podrobnější informace týkající se tohoto systému doporučuji výše uvedené stránky celosvětové komunity <http://moodle.org/>. Existují také české stránky Moodle <http://moodle.cz/>, kde je možnost si v demo verzi vyzkoušet základní činnosti tohoto systému jak z pohledu učitele (tvůrce kurzu), tak studenta. K základnímu představení jednotlivých částí Moodle slouží kurz *Pískoviště* na serveru <http://demo.moodle.cz>.

Přihlášení do systému bývá individuální záležitostí každé instituce a systém dále nabídne možnost vstoupit do kurzu, ve kterém jste zaregistrováni (v tomto případě se kurz jmenuje *Pískoviště*). Prostor kurzu se skládá ze tří sloupců, jak je vidět na obr. č. 1.

Obr. č. 1

Akviziční seminář již podevatenácté

Jedna z velkých jistot soudobého českého knihovnictví je pravidelné konání seminářů akvizičních pracovníků ze všech typů knihoven. Je to vždy velmi příjemné setkání profesní i lidské.

Letos byla za pořádající knihovnu vybrána, trochu záměrně, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové. Pozvánku na 10. června 2009 pochopitelně potvrdilo nevídané množství kolegů a kolegů, kteří si nechtěli nechat ujít exkurzi po nové budově hradecké knihovny. Proto i číslo podepsaných 112 účastníků je v historii seminářů rekordní, a snad mohu říci za většinu, že nikdo nebyl zklamán.

Byli jsme přivítáni v supermoderním přednáškovém sále osobně ředitelkou Mgr. Evou Svobodovou za pořádající knihovnu a následně Ing. Alešem Brožkem, který nás s vtípem sobě vlastním seznámil s programem semináře.

Jeho nosným tématem byla *Akvizice dokumentů prostřednictvím distributorů, knihkupců a nakladatelů*. Program byl seřazen velice šikovně, střídali se v něm se svými příspěvky zástupci velkých krajských knihoven, veřejných a muzejních knihoven spolu s distributory a pracovníky nakladatelství. V jednotlivých příspěvcích zaznívaly problémy, s nimiž se potýkají jak akviziční pracovníci v různých typech knihoven, tak nakladatelé a distributoři.

Pracuji v knihovně s právem povinného výtisku, proto jsem si s velkým zájmem poslechla o zkušenostech doplňování ve stejném typu knihoven, ale bez celostátního povinného výtisku. Příspěvky Mgr. Anny Andrlkové ze Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje a Marie Lichtenbergové ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem vystihly dobře těžkou situaci v krajských knihovnách, které usilují o zařazení co největšího počtu titulů české produkce do svých fondů a jsou odkázány na distributory a nakladatele, protože ne všechna literatura se dá koupit v knihkupectvích.

V podobném duchu se nesly i příspěvky pracovníků z knihovny Národního muzea. PhDr. Jarmila Kučerová se podělila o zkušenosti

při nákupu odborné literatury, o profilování fondu. Zmínila se o jednotlivých dodavatelích neperiodické i periodické literatury a zkušenostech, které s nimi mají. Hodnotila nejen ceny a různé slevy, ale i vztah dodavatele ke knihovně, jeho ochotu informovat o novinkách, úplnost vystavovaných databází. Část svého příspěvku věnovala i nákupu zahraniční literatury.

PhDr. Eva Lachmanová z těžce instituce se vrátila do nedávné minulosti, kdy bylo knihovně odebráno právo povinného výtisku na neperiodickou literaturu. Jako kompenzaci dostávají každý rok dotaci od ministerstva kultury na nákup, který realizují u konkrétních distributorů. Bohužel momentálně neexistuje možnost zajištění komplexně veškerou českou produkci.

Vystoupení pracovníků městských knihoven z Náchoda a Trutnova ukázalo způsob doplňování v tomto typu knihoven (viz v následujících příspěvcích – pozn. red.).

V protiváze k prezentacím pracovníků knihoven (bohužel se nenašel ani jeden muž z řad knihovníků) přednesli své příspěvky zástupci knižního velkoobchodu společnosti Kosmas, nakladatelství Fragment Praha a distribuční firmy z Prahy OPA a PEMIC BOOKS z Ostravy. Jsou to firmy většinou všem akvizičním pracovníkům známé a mnoho knihoven všeho druhu jejich služby využívá.

Knižní **velkoobchod Kosmas** funguje již 10 let a pro knihovny je přínosem, protože se nesoustřeďuje pouze na komerční tituly, ale spolupracuje i s malými regionálními vydavatelskými a edičními středisky jednotlivých vysokých škol. Momentálně mají v nabídce 24 000 titulů.

Nabídka **nakladatelství Fragmentu Praha** je bohatá, zaměřuje se nejen na knihy pro děti a mládež, populárně naučnou literaturu a doplňkové učebnice, ale také na knihy pro dospělé. Vydávají i tituly, které nemohly dříve vycházet. Doplňkem jejich činnosti jsou výstavy a besedy.

OPA – obchodní a propagační agentura působí na trhu s knihami již od roku 1990 a od počátku je zaměřena hlavně na knihovny. Momentálně nabízí 4500 titulů od 160 nakladatelů.

Společnost **PEMIC BOOKS** byla založena v roce 2001, má velmi širokou nabídku skladových titulů (přes 37 000). Hodně se soustřeďují na logistiku a informační podporu.

Všichni vystupující z distribučních firem a nakladatelství informovali o slevách a rabatech, o zkušenostech se spoluprací s knihovnami, o nadstavbových aktivitách.

Seminář ukončil Ing. A. Brožek s poděkováním paní ředitelce Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a ostatním pracovníkům knihovny za bezchybnou organizaci. Poté následovala exkurze s odborným výkladem po nové budově hostitelské knihovny. Všichni jsme byli zvědaví, přece jenom – v České re-

publice se nestaví knihovny tak často! A z různých vystoupení jsme věděli, jaké problémy se stavbou musely být překonány.

U konzervativnějších kolegů a kolegyní byly z počátku trochu patrné rozpaky z netradiční realizace budovy, ale s přibývajícím prohlédnutím částmi začala být většina z nás nadšená a mnozí jsme upřímně zazáviděli prostory pro uživatele, pracovníky a hlavně sklady.

Myslím, že na konci tohoto malého ohlédnutí za 19. akvizičním seminářem se sluší poděkovat pořádající Studijní a vědecké knihovně za velmi příjemné a vstřícné přijetí i Ing. A. Brožkovi a PhDr. J. Kádnerové (SVK v Kladně) za neuvěřitelnou energii při přípravách na tato knihovnická setkání.

Už se těšíme na jubilejní 20. ročník!

BLANKA SEDLÁČKOVÁ » blanka@vkol.cz

Kde nakupujete paní (knihovnice)?

Knihovny bez práva povinného výtisku mají v podstatě šest možností akvizice: velkoobchod, knihkupectví, knižní dealery, jednotlivá nakladatelství, samotné autory a dary čtenářů. V Městské knihovně Náchod, o. p. s., využíváme nejvíce (přibližně 80 %) spolupráci s **velkoobchodem OPA**.

Výhodou tohoto způsobu akvizice je nabídka produkce velkého množství různých nakladatelství; ediční plány představují možnost objednat najednou například celou trilogii (pokud má vyjít v jednom roce); objednávky pomocí internetu umožňují okamžité ověření již objednaných titulů.

K nevýhodám patří delší dodací lhůty (čtenáři si celkem rychle zvykli), pak také, že knihu nevidíme na vlastní oči a některé ediční plány neuvádějí ani orientační ceny, takže se často těžko posuzuje, zda knihu koupit, či ne. Celkově je spolupráce s velkoobchodem OPA velmi dobrá, dokonce naším prostřednictvím objednávají knihy i školy a městský úřad (dárky při vítání občánků).

Nabídky různých **knižních dealerů** (10 % nákupu) využíváme kvůli výrazným slevám

u starší produkce. Tímto způsobem především doplňujeme ztracené a odcizené tituly.

Objem knih zakoupených v **knihkupectvích** se s nástupem jiných možností snížil až na nyní nejších zhruba 5 % celkového nákupu. S majiteli a zaměstnanci knihkupectví máme různé zkušenosti s rozdílným přístupem. Zatímco v jednom nám nabízejí rabat 10 % s tím, že dalších 5 % si můžeme vybrat v naturáliích (jimi vybrané tituly – většinou neprodejné), ve druhém dostáváme bez předchozího domlouvání a smlouvání slevu 20 %. Někde převažují zmatky (knihy, které jsme si vybrali prodávající jinému zákazníkovi a my se pak divíme, že ve zboží nejsou), vážné objednávání žádaných titulů, fakturace trvá neuvěřitelně dlouho atd. U konkurence příjemně překvapí ochota vyhledat požadované tituly u distributorů a jejich okamžité objednání. Dodací lhůta je velmi krátká a faktura se vystavuje na počkání (třeba na jednu knihu). Takže knihkupectví využíváme hlavně pokud jsme tzv. prošvihli (neobjednali) knihu, která se stala bestsellerem nebo získala nějaké ocenění. Také zde nakupujeme nízkonákladové regionální publikace.

Od **obchodních zástupců jednotlivých nakladatelství** nakupujeme pouze ve dvou případech. Je to již dlouholetá spolupráce a oba k nám jezdí osobně, takže získáváme výhodu nákupu s knihou v ruce.

Samostatnou a někdy velice úsměvnou kapitolu tvoří **samotní autoři**, kteří ve snaze prodat svá díla podstupují někdy neuvěřitelné peripetie. Jako zářný příklad může sloužit autor, který po našem vysvětlování, že doklad o prodeji bez razítka nemůžeme zanést do účetnictví, odešel s tím, že to zařídí. Za dvě hodiny se vrátil a v ruce vítězoslavně třimal nově vyrobené razítko, na kterém ovšem bylo pouze jeho jméno a příjmení. Bylo dobré tak na razítkování školních sešitů.

Neměli bychom však opomenout ani **knížní dary** od našich čtenářů. Musíme je velice pečlivě zvažovat. Zatímco téměř každý čtenář je přesvědčen o výjimečnosti knihovny své či zděděné, my víme, že většina domácích knihoven má velmi podobnou skladbu a naše sklady nejsou nafukovací. Takže čtenáře žádáme, aby nám svou nabídku dali písemně a do knihovny pak donesli pouze námi vybrané tituly.

Výše zmíněné způsoby jsou ovšem k ničemu, pokud vám dojdou peníze. Takže hlavním předpokladem „radostné“ akvizice jsou dostatečné finanční prostředky. A ty bych nám všem akvizičním pracovníkům ze srdce přála.

DANA KRACÍKOVÁ > kracikova@mknachod.cz

Akvizice v Městské knihovně Trutnov

Městská knihovna v Trutnově je knihovnou pověřenou výkonem regionálních funkcí, což v oblasti akvizice znamená kromě nákupu pro městskou knihovnu i nákup knihovnických fondů pro malé obecní knihovny s neprofesionálním pracovníkem. Už třicet let mám v naší knihovně na starosti právě akvizici a zpracování fondu. Ročně nakoupím a zpracuji kolem 7000 knih.

Finanční prostředky na nákup knihovnického fondu se každoročně pohybují v částce kolem 1 mil. Kč. Vztahy se zřizovatelem byly a jsou na velmi dobré úrovni, takže v případě vyčerpání stanovené finanční částky lze požádat o její navýšení a zatím vždy, pokud bylo potřeba, nám vyšli vstříc a náš požadavek kladně vyřídili.

V knihovně pracuje akviziční komise, která je složená z vybraných zástupců jednotlivých oddělení a dále pak metodičky, která koriguje nákup dokumentů pro výměnné soubory.

Při profilaci fondu máme na zřeteli, že jsme veřejnou univerzální knihovnou, a proto se snažíme, aby v našem fondu byla zastoupena nejen krásná literatura, ale v přiměřeném množství i populárně naučná, odborná a vědecká.

Pracovnice jednotlivých oddělení sledují, co čtenáře zajímá, a podle toho se snažíme knihy vybírat. Úzce spolupracuji také s pracovníci na úseku meziknihovní výpůjční služby, která, po-

kud je o některou knihu větší zájem, se na mne obrátí se žádostí tento titul sehnat a dokoupit. Výběr knih do výměnných souborů má na starosti metodička, která je v neustálém kontaktu s knihovníky obecních knihoven a snaží se vyhovět jejich požadavkům.

V poslední době také dochází k běžné výměně poškozených nebo opotřebovaných dokumentů, a proto s povděkem vítáme, že řada nakladatelství vydává reedice starších titulů, takže můžeme fond doplnit.

Knihovna používá knihovnický systém Clavius, který kromě běžné agendy nabízí i možnost sdílené katalogizace – automatická, rychlá a bezobslužná výměna katalogizačních záznamů mezi knihovnami připojenými na internet. Využíváme ji i při dohledávání informací o knihách, které nevlastníme a které po nás čtenáři požadují.

V neposlední řadě musím konstatovat, že si již svoji práci neumím bez internetu představit. V posledních letech se z něho stal neocenitelný pomocník.

A jak probíhá samotný výběr a nákup knih?

Většina dodavatelů nám poskytuje rabat mezi 20–30 %, někteří 10–15 %, u těch ale nakupujeme pouze okrajově. Tyto výhodné podmínky nám pomáhají udržet množství nových knihovnických jednotek zhruba na stejné úrovni

i přes růst jejich cen. Za posledních pět let jsme nakoupili asi 36 000 svazků.

Pemic Books, a. s., Ostrava: Již od roku 2000 je našim největším dodavatelem knižních titulů. Zpočátku probíhal nákup tak, že jsme každý týden obdrželi bedny s nabídkou knih. Tato forma výběru měla tu výhodu, že jsme všechny knihy viděli na vlastní oči a mohli jsme je tudíž lépe posoudit. Asi není nutné zdůrazňovat, že nic nenahradí možnost nákupu s knihou v ruce. Po objednání nám byly vybrané tituly během několika dnů dodány. Tento způsob nákupu byl příjemný pro knihovnu, ale náročný pro dodavatele, takže v současné době vybíráme dokumenty přes webové rozhraní. To nám také umožňuje mít neustále přehled o stavu našich objednávek. Většinu nabízených knih si můžeme prohlédnout – jsou zde naskenované obálky a k nim uvedené anotace, které ovšem ne vždy odpovídají našim požadavkům. Pokud si nejsme nějakým titulem jisti, objednáme pouze jeden výtisk a další případně doobjednáme. Nabídky velkoobchodu jsou v podstatě každodenní, bezproblémové a jsme s nimi velmi spokojeni, touto formou získáváme přibližně 80 % akvizice.

Euromedia group k. s. – Knižní klub, Praha: Každé čtvrtletí obdržíme od společnosti katalog s nabídkou knih. I zde akviziční komise posoudí a vytvoří objednávku a během čtrnácti dnů jsou tituly dodány. V nedávné době jsme zjistili, že i tato společnost má vlastní dealery, takže se budeme domlouvat na jejich návštěvě.

Ing. Jan Suchl – Spira, Liberec: U této společnosti probíhá výběr dokumentů pomocí edičního plánu. Protože je převážně zaměřen na ženské a dívčí romány, je výběr rychlý a bezproblémový. Knihy objednáme a dealer nám je průběžně dodává podle data vydání.

Albatros, a. s., Praha: V minulém roce jsme začali úzce spolupracovat s nakladatelstvím Albatros prostřednictvím dealera, který nás navštěvuje jednou za 14 dnů s nabídkou novin. Vzhledem k tomu, že knihovna jednou za měsíc poskytuje prostory dětského oddělení maminkám s batolaty a malými dětmi, začali jsme pro ně do fondu nakupovat ve větší míře leporela a knížky. Tato spolupráce se nám velmi osvědčila a máme nyní již zaregistrováno mnoho předškoláků jako čtenářů.

Krameriova K. D., spol. s r. o., Humpolec: Jedná se o klasický nákup. Pracovník firmy k nám zajišťuje jednou týdně s nabídkou knih.

Nakladatelský servis, s. r. o., Středokluky: Spolupráce s touto firmou je stejná jako v případě předchozí firmy.

Portál, s. r. o., Praha: Toto nakladatelství využíváme především k doplnění fondu odbornou literaturou, zejména z oblasti sociální a pedagogické, a zajišťujeme tak požadavky našich studentů.

Toto jsou tedy naši největší dodavatelé, ale spolupracujeme i s celou řadou dalších distributorů, knihkupců a vydavatelů. Někteří prezentují svoji nabídku osobně, jiní přes internet a někteří posílají pravidelně ediční plány. Jsou to: Computer Press, a. s., Kanzelsberger, a. s., Libri, s. r. o., Pavel Dobrovský BETA, s. r. o., Vltava.cz, a. s., Svět dětské fantazie – internetový obchod, Grada Publishing, a. s., Moravská Bastei Moba, s. r. o., Nakladatelství Oldag, Neoluxor, s. r. o., Nakladatelství Domino, s. r. o., Alpress knižní distribuce, Kosmas, spol. s r. o.

Veškeré dodané knihy jsou ihned zkatalogizovány, adjustovány a druhý, v horším případě třetí den dodány do jednotlivých oddělení knihovny a do výměnných souborů.

Akvizice periodik

Knihovna má ve svém fondu 96 titulů periodik. Většinu máme předplacenou u vydavatelů (což je pro nás výhodnější – nižší cena za jeden exemplář). Jen asi 12 titulů odebíráme z nového stánku, jedná se především o denní tisk, který musí být zpracován před otevřením knihovny veřejnosti, což se nám donáskou prostřednictvím České pošty většinou nedařilo.

Akvizice zvukových knih

Jsme knihovnou, která svým uživatelům nabízí zvukové knihy – magnetofonové pásky nebo CD-ROM. Na tomto poli spolupracujeme s Knihovnou a tiskárnou pro nevidomé K. E. Macana, Praha. Protože tyto knihy půjčujeme v oddělení pro dospělé čtenáře, na jejich akvizici se podílejí pracovníce tohoto oddělení. Nákup je zatím prováděn prostřednictvím e-mailu, v dohledné době si však objednané zvukové knihy budeme moci stáhnout sami přes internet.

Akvizice v knihovně prošla po roce 1989 určitým vývojem. V našem městě byl pouze jeden soukromý knihkupec, který však svojí nabídkou nepokrýval potřeby veřejné knihovny, zvláště v oblasti náročnější a odborné literatury. Rozvoj internetu a distribučních sítí vý-

razně rozšířil nabídku knih. Lze s nadsázkou říci, že jsme jimi téměř zahlceni, bývá někdy až nemožné se v nich orientovat. Ale to není stížnost, jen konstatování, včtyť co si může knihovník přát lepšího než nepřeborné množství dobré a kvalitní literatury. A doufejme, že prostřednictvím knihovny i její uživatelé.

MICHAELA ŘEHÁKOVÁ > rehakova@mktrutnov.cz

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PŘI VÝKONU PRAXE STUDENTŮ V KNIHOVNÁCH

Odpovědnost za škodu při výkonu praxe studentů středních a vysokých škol je v současnosti upravena v zák. č. 262/2006 Sb., zákoníku práce. Zařazení této právní úpravy do Dílu I. přechodných ustanovení je poněkud zavádějící, protože se nejedná o úpravu odpovědnostních vztahů z výkonu práce, neboť subjekty tohoto vztahu nejsou v pracovněprávním ani obdobném poměru. Tento legislativní postup zvolil zákonodárce patrně proto, že účinnost změn, na základě nichž se tyto skutkové podstaty staly z převážné části součástí právní úpravy v občanském zákoníku, byla odložena do 1. 1. 2010.

Úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou zletilými pak nalezneme v ustanovení § 422 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku v platném znění.

Odpovědnost za škodu při výkonu praxe ve vztahu ke studentům je nutné hned na začátku rozdělit na škodu, kterou mohou studenti způsobit, a na škodu, kterou mohou utrpět. Dále zákon rozlišuje studenty mimo jiné na žáky škol středních, studenty škol vyšších odborných a studenty škol vysokých.

V souladu s ustanovením § 391 zákoníku práce žáci střední školy příp. studenti vyšší odborné školy odpovídají provozovateli knihovny, na jehož pracovištích se uskutečňuje praktické vyučování, za škodu, kterou mu způsobili při praktickém vyučování anebo v přímé souvislosti s ním.

V případě nezletilých žáků (zpravidla se zletilosti nabývá dovršením osmnáctého roku) pak platí, že nezletilí odpovídají za jimi způsobenou škodu jen tehdy, jsou-li schopni ovládnout své jed-

nání a posoudit jeho následky. Tyto skutečnosti se posuzují individuálně vždy pro daný konkrétní případ. Společně a nerozdílně s nimi odpovídají také ty osoby, které jsou povinny vykonávat nad nimi dohled (rodiče, pověření pedagogičtí pracovníci, pověření zaměstnanci knihovny atp.).

Pokud nejsou nezletilí žáci, kteří způsobili škodu, schopni ovládnout své jednání či posoudit jeho následky, odpovídají pouze osoby, které jsou povinny nad nimi vykonávat dohled.

Studenti vysokých škol odpovídají za škodu, kterou způsobili při studiu nebo praxi, taktéž provozovateli knihovny, u kterého studium či praxi uskutečňovali.

Pokud jde o škodu, kterou mohou studenti utrpět, analogicky provozovatel knihovny, u kterého se praktické vyučování uskutečňovalo, odpovídá žákům středních škol případně studentům vyšších odborných škol za škodu, která jim vznikla úrazem při praktickém vyučování nebo porušením právních povinností ze strany knihovny.

Studentům vysokých škol pak provozovatel knihovny odpovídá za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností ze strany knihovny nebo úrazem při praxi.

Provozovatel následně může uplatnit nárok na náhradu škody, kterou uhradil studentům, na konkrétních osobách, jež škodu způsobily, a to buď v souladu s příslušnými ustanoveními zákoníku práce, bude-li se jednat o zaměstnance knihovny, nebo v souladu s občanským zákoníkem, pokud se bude jednat o třetí osoby.

Současná americká literatura v českých překladech (2002–2008)

1.

Největší téma americké literatury na počátku nového tisíciletí definovala jediná událost: teroristické útoky na Světové obchodní středisko v New Yorku 11. září 2001. Na Američany i na okolní svět měla tragédie obrovský dopad, a to kvůli faktu, že ji celou v přímém přenosu – podobně jako v případě atentátu na J. F. Kennedyho takřka o čtyřicet let dříve – sledovaly hledáčky televizních kamer. Když se budovy WTC porouchaly k zemi, působily záběry jaksi nepatříčně, surreálně: byla z nich cítit smrt, i když nebyla přímo vidět. Takové obrázky mohli zatím diváci vidět jen v katastrofických filmech, v nichž hlavní město světa napadli mimozemšťané či je zpusťovala přírodní katastrofa. V posledních letech filmaři začali točit i snímky, v nichž hlavní hrdina bojoval s tlupou teroristů, kteří hodlali zničit svět. Co však bylo samozřejmé, dobro vždycky zvítězilo. Tentokrát televizní zpravodajství nabízelo program se špatným koncem.

Následky útoků z 11. září byly i pro obyčejné Američany obrovské. Zkáza WTC předznamenala konec starého světa a osvědčených jistot: Amerika – především New York, dříve tak bezstarostné, živé město – si musela urychleně osvojit elementární bezpečnostní pravidla. V New Yorku tak zavládla zvláštní atmosféra: město se sice zázračně rychle vzpamatovalo a žije dál v hektickém tempu, ovšem zároveň čeká, kdy k podobnému útoku dojde znovu. Otázka nezní zda, ale kdy. A právě v budoucí možnosti teroru se skrývá úskalí. Francouzský filosof Jacques Derrida upozornil na to, že ono tolik diskutované společenské trauma vyvěrá nikoli z toho, co se už stalo, ale co se teprve může přihodit. V myslích lidí totiž straší představa, že to, co by mohlo v budoucnu nastat, by mohlo být svým rozsahem ještě horší, než to, co je „už pryč a obdoby“. Hlavní roli tu hraje lidská imaginace, podnícená divadlem násilí z rukou teroristů.

Z výše uvedeného vyplývá, že spektakulární tragédie světového dosahu, pokud jsou podpo-

řeny mediálním zpravodajstvím s důrazem na vizuální stránku, jsou ve své podstatě produktivní: podněcují představivost lidí, mezi nimiž jsou samozřejmě i umělci.

Ovšem zpracovat takovou událost do umělecké podoby nějaký čas trvá a vyžaduje pečlivou přípravu a zpracování. Spisovatel totiž riskuje nelibost veřejnosti, že není dostatečně empatický vůči obětem, popřípadě může čelit výtkám, že dílo adoruje atentátníky; to když si umělec dovolí prezentovat děj z druhého břehu, tedy kupříkladu z pohledu teroristů. V prvních letech se tak na pultech amerických knihkupectví neobjevil jediný významný román, v jehož středu by bylo 11. září. Pokud už nějaké dílo vyšlo, dočkalo se jen okrajového zájmu kritiky i čtenářů (částečnou výjimku tvoří román *Pattern Recognition* sci-fi autora Williama Gibsona). Americké prozaiky v tomto ohledu předběhli Francouzi: již k prvnímu výročí útoků vyšly ve Francii tři romány, mezi nimi i *Windows On The World* Frédérica Beigbedera.

První americkou reflexí teroristických útoků se tak trochu paradoxně stal komiks *Ve stínu neexistujících věží* (In the Shadow of No Towers) Arta Spiegelmana, známého tvůrce *Mause*, jenž zažil 11. září doslova na vlastní kůži. V té době totiž bydlel jen pár set metrů od místa útoků. Jeho vyprávění tvoří deset grafických příběhů, na nichž autor pracoval takřka dva roky, a má místy politický nádech – jako naprostá většina Newyorčanů je i Spiegelman přesvědčený antibushovec.

Na románové zpracování si museli Američané počkat ještě další rok. Teprve v říjnu 2005 vyšel druhý román „záračného dítěte americké literatury“ Jonathana Safrana Foera *Příšerně nahlas a k nevíře blízko* (č. BB art, 2006). Tragédie je tu zachycena očima desetiletého Oscara, který onoho osudného dne ztratil v troskách WTC otce. Ve svém díle nabízí Foer zajímavou paralelu: útoky z 11. září totiž připodobňuje ke spojeneckému náletu na Drážďany z druhé světové války. Optika vítězství a po-

rážky se u něj mění podle toho, jakýma očima se na událost díváme, lidské utrpení však zůstává nezměrné, ať už je na jakékoli straně.

Pak už romány následovaly jeden za druhým. Je zajímavé, že naprostá většina z nich nahlíží tragické události očima obyčejných Američanů, pro něž 11. září znamená buď začátek nového života, který je o tolik horší než ten před útoky, jako je tomu v případě DeLillových hrdinů, či naopak jeho konec, například v románu *Brooklynské panoptikum* (č. Prostor, 2007) Paula Austera. Někdy se toho však moc nezmění a 11. září slouží jen jako spouštěcí mechanismus pro to, co by stejně jednou nastalo. Tak je tomu se životy protagonistů románu *Císařovy děti nemají šaty* (č. Odeon, 2008) Claire Messudové. A konečně existují i knihy, kde je 11. září strašlivou připomínkou toho, jak moc může velká historie ovlivnit životy lidí okolo nás, ovšem naši už beztak komplikovanou pozici nijak nevylepší – rozvádějící se manželský pár v grotesce *Americký problém* (č. Odeon, 2007) Kena Kalfuse by o tom jistě mohl říci své.

Zcela separátní kapitolu tvoří díla, v nichž se autoři odváží dívat se na události z druhé strany. Je příznačné, že v současných Spojených státech, jež se tak pyšní svou dlouhou demokratickou tradicí, avšak současně se po spisovatelích požaduje tvrdá autocenzura, si troufli nahlédnout do myslí teroristů jen ti největší: část DeLillova *Padajícího muže* je vyprávěna z pohledu jednoho z Arabů, kteří tvořili součást Attova komanda, Updikův román je pak popisem vývoje amerického muslimského mladíka, jenž vyrůstá v chudé předměstské čtvrti New Yorku a nakonec dochází k tomu, že terorismus je jediným východiskem z pastí jeho života.

Tento text se pokouší alespoň rámcově zmapovat vývoj americké literatury od onoho osudného zářijového dne až do prvních měsíců roku 2009. Přehled autorů i děl je nutně výběrem do značné míry subjektivním, řídícím se vkusem, profesním zaměřením i omezenými zkušenostmi a znalostmi autora. Třídění do skupin je v jistém smyslu kontroverzní – u historických kapitol (dluhy z minulosti, Beat Generation) lze ještě mluvit o chronologii, u současných autorů však musí nastoupit jiná, často dosti nepřesná kritéria. A tak zde budeme mluvit o skupině

umělců „zasloužilých“ (o jejichž zásluhách pro americkou literaturu jistě nelze pochybovat, ovšem zařadit by se sem dali i ostatní zde zmínění), „střední generace“ (kteří už leckdy zestárli a stali se z nich „zasloužilí“) a „mladých“ (kterým je občas i přes třicet). Svou skupinu mají autorky „ženské“ (i když třeba Toni Morrisonová je jistě i autorkou „zasloužilou“, podobně jako Nicole Kraussová a Marisha Pesslová patří do skupiny autorek „mladých“), i literatury minoritní (židovská, amerických Indiánů, gay) či manifestní (Generace X). Jen v krátkosti jsou zde zmíněny i další žánry americké literatury (sci-fi, pop fiction, komiks) a jen jako elementární výčet základních děl i poezie. Jako příloha zde figuruje i seznam laureátů nejdůležitějších amerických literárních cen.

Uvedený přehled rozhodně nemá ambice být vyčerpávajícím, pokrývajícím veškerou překladovou produkci českých nakladatelství za posledních několik let; to by ostatně nebylo možné už proto, že každým rokem vycházejí v České republice stovky překladových knih. Snad však poslouží jako jakýsi kompas v rozlehlém oceánu současné americké literatury.

PŘEHLED AUTORŮ A JEJICH DĚL

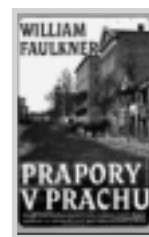
Dluhy z minulosti

Truman CAPOTE: *Letní plavba* (Odeon, 2006). Teprve nedávno objevená juvenilní novela slavného jižanského prozaika.

James Patrick DONLEAVY: *Zrzoun* (Argo, 2007). Román, který kvůli nařčení z pornografičnosti mohl v 50. letech dvacátého století vyjít nejprve v Paříži a teprve po mnoha letech i v USA a Velké Británii.

– *Dáma, která měla ráda čisté záchodky* (Argo, 2003). Hlavní hrdinku, čtyřicátnici Jocelyn opustí manžel a Joy rozvodem získá dům a slušné jmění. Postupem času o něj ovšem i s pomocí právníka, psychoanalytika a burzovního makléře přichází, takže musí dům prodat a přestěhovat se nejdříve do skromnějšího sídla a nakonec do malého bytu. Novela o pokrytectví a morálce ve vyšší společnosti.

William FAULKNER: *Prapory v prachu* (Mladá fronta, 2005). Autorův první literární počín, který napsal ve svých devětadvaceti letech, měl pohutý osud i v USA. Tento příběh jižanského patricijského rodu z období krátce po ukončení americké občanské války, zabývající se otázkami cti, smrti, rasismu a touhy po přežití, poprvé vyšel v plném znění až v roce 1978. Předtím – po mnoha odmítnutích v jiných nakladatelstvích – musel Faulkner přistoupit na to, že román zkrátí a kniha nakonec vyšla v roce 1929 v redukované verzi pod názvem *Sartoris*. V českém jazyce vychází poprvé; do češtiny nebyla přeložena ani zkrácená verze.

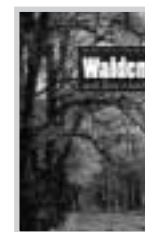
– *Komáři* (Novartis, 2006). Satirická historie jednoho výletu neworleanské bohémské společnosti plné bezduchosti a pocitů zmaru na zábavní jachtě.

Henry JAMES: *Portrét dámy* (Volvox Globator, 2006). Hlavní hrdinkou je mladá Američanka Isabel, která se vdá za Gilberta Osmonda, staršího, lehkovážného a sobeckého člověka, jenž rozházal veškeré rodinné jmění. Isabelin život se mění v utrpení. James vykresluje konflikt mezi inteligentní a nezkaženou, avšak nezkušenou Isabel, a zkaženým, nicméně společensky obratným Osmondem.

James S. KUNEN: *Jahodová proklamače* (Maťa, 2007). Román o bouřlivém roku 1968 a studentské revoltě, která otřásla Kolumbijskou univerzitou v New Yorku.

Henry David THOREAU: *Walden aneb Život v lesích* (Paseka, 2007). Thoreauova dnes již legendární zpráva o dvouletém pobytu ve vlastnoručně postaveném srubu v lesích poblíž massachusettského Concordu se již dávno zapsala do dějin americké literatury jako jedinečná úvaha o ekonomické soběstačnosti, dobrovolné skromnosti a sepětí člověka a přírody.

Walden je jedním ze základních textů pro příslušníky dnešních ekologických hnutí.

Beat Generation

Jack KEROUAC; vychází takřka kompletní autorovo dílo, mimo jiné i necenzurované vydání románu *Na cestě*.

Ken KESEY: *Námořnickova píseň* (Argo, 2003). Autor zasadil děj do blízké budoucnosti. Píše se tu rok 2017, ledovce už díky globálnímu oteplení skoro roztály a vše podléhá téměř totálnímu elektronickému dozoru OSN, která se změnila v jediného strážce světového pořádku. Veškerá komunikace a navigace probíhají čistě elektronicky, takže pohyb osob, lodí a letadel se dá snadno kontrolovat. Na Aljašce však obyvatelé jedné zátoky chystají malou revoltu proti establishmentu. Zábavné čtení nepoznamenané ideologií.

Staří a zasloužilí

Paul AUSTER: *Brooklynské panoptikum* (Prostor, 2008). Hlavním hrdinou příběhu je takřka šedesátiletý důchodce Nathan Glass, který se podle vlastních slov připravuje v newyorském Brooklynu na smrt. Podle jeho činů to však tak vůbec nevypadá a autorovo vyprávění se nese spíše v úsměvném, sousedském duchu. Idyly nakonec brutálně zvrátí závěr celého románu, v němž je ráno 11. září 2001 a Glassova nová přítelkyně odjede do práce na Manhattan.

Don DeLILLO: *Padající muž* (Odeon, 2008). Elegie za mrtvé i za ty, kteří přežili. Právník Keith Neudecker je jedním z těch druhých, ovšem jeho život zůstal pohřbený v dýmajících troskách WTC. Titul knihy je převzatý z názvu jedné z nejslavnějších fotografií pořízených onoho osudného dne.

– *Podsvětí* (BB/art, 2002). V příběhu vystupují postavy reálné i vymyšlené. Vyfabulované jsou kupodivu zrovna ty „uvěřitelné“ epizody, kdežto to, co vyhlíží jako čirý plod fantazie, je paradoxně pravda. Třeba moment z roku

1951, kdy hráč odpaluje na hřišti Polo Grounds fantastický vítězný homerun, zatímco Sovětský svaz právě uskutečňuje svůj druhý pokusný jaderný výbuch. Nitkou spojující děj *Podsvětí* je právě ona trajektorie baseballového míčku a jeho následné putování v roli suvenýru, jenž záhy přerůstá v mocný symbol.

Edgar L. DOCTOROW: *Pochod k moři* (Odeon, 2008). Autor popisuje okolnosti pochodu šedesátitisícové armády generála Williama Tecumseha Shermana, která pronásledovala ustupující jednotky Konfederace za války Severu proti Jihu. Po vítězích zůstala v poražených státech jen spoušť a zmar. Doctorowův záběr sahá od bohatých k chudým, zahrnuje černé i bílé, vítěznou i porobenou stranu.

Cormac McARTHUR: *Tahle země není pro starý* (Argo, 2007). Vypravěčem příběhu je šerif Bell, jenž musí ve svém okrsku řešit případ lovce antilop Llewelyna Mosse, který jednoho dne najde v poušti mrtvolu zastřelených mužů, náklad heroínu a dva miliony dolarů. Bell, který vyznává heslo, že „Satan je tady, svět spěje k záhubě a Bůh má na starosti spoustu jiných věcí“, se zaplete do vyřizování účtů mezi dvěma znepřátelenými bandami a jako správný chlap si musí ujasnit, co všechno ještě musí na tomhle světě stihnout, než jej jeho osud dostihne.

– *Cesta* (Argo, 2008). Příběh z celkem vzdálené budoucnosti. Země je naprosto zničená jakousi blíže neurčenou katastrofou, lidstvo prakticky vyhynulo. Lidé tráví celé dny hledáním jídla, kvůli němu se mezi sebou vraždí. V tomto nehostinném prostředí jsme svědky cesty otce s malým synem, kteří utíkají před všudypřítomnou zimou k moři. V románu se toho mnoho nestane, McCarthy zapůsobí především neuvěřitelnou silou svého úsporného jazyka, jenž nevyjadřuje takřka žádné emoce – o ty se musí postarat čtenář sám.

– *Krvavý poledník* (Argo, 2009). Román čerpající ze skutečných událostí poloviny 19. sto-

letí bývá označován za „katalog“ násilí, krveprolévání, brutality a krutosti. Osou příběhu je, jak se posléze stalo typickým znakem McCarthyho příběhů, putování mladého kluka. Zdá se, že hlavní postavy jsou svým autorem odsouzeny k tomu, být věčně na cestě, a tato cesta celkem bez výjimky vede do pekel.

Thomas PYNCHON: *Duha gravitace* (Volvox Globator, 2007). Jeden z největších amerických románů 20. století. Jeho název odkazuje na obloukovitý tvar výparů, které po sobě zanechávaly rakety V-2. V knize takřka neexistuje tradiční zápletky. Každá stránka nabízí nový příběh, který přispívá k všeobecné kakofonii moderních dějin. Náročné čtení, které není určeno každému.

– *Dražba série 49* (Volvox Globator, 2004). Vyprávěním se jako tenká nit line hranice mezi tím, co představuje gnostické šílenství a co je jen pomyslný krůček k němu. V tom osciluje hlavní hrdinka Oidipa Maasová, vykonavatelka závěti svého zesnulého milence, žalostně a téměř paranoidně toužící po alternativní komunikaci.

John UPDIKE: *Gertruda a Claudius* (Paseka, 2003). Originální a velmi hluboká variace na téma Shakespearova Hamleta, v níž se postavy jeví v úplně jiném světle. Co vlastně předcházelo tragickému ději Hamleta? Updikeovo pojetí, vracející se ke Gertrudině mládí a vnucenému sňatku s Hamletovým do sebe zahleděným otcem a podrobně popisující motivy jejího románu s královým mladším bratrem, je pozoruhodným doplněním tradičního obrazu Hamleta.

– *Vesnice* (Paseka, 2007). Román vycházející v češtině poprvé se ohlíží za životní poutí sedmdesátníka Owena Mackenzieho, jež zavede pensylvánského rodáka postupně do dvou dalších novoanglických „vesnických“ komunit a umožní mu absolvovat úspěšnou kariéru odborníka na počítačový software, dvě manželství i sérii dalších vztahů k ženám. Kniha, v níž

se kapitoly sledující hrdinovy rodinné a profesní osudy střídají s výjevy z jeho manželského i mimomanželského sexuálního života.

– *Králík se vrací* (Paseka, 2008). Volné pokračování románu *Králíku, utíkej!* zastihuje jeho hrdinu Harryho Angstroma v šestatřiceti letech v bouřlivém létě roku 1969. Rodina se přestěhovala do výstavnější čtvrti a Harry si polepšil i profesně, staré rány mezi ním a Janice se však nezhojily a dlouhotrvající manželská krize kulminuje odchodem ženy od manžela i čtrnáctiletého syna. Králík nakonec přijde i o práci. Pozoruhodný obraz neméně vzrušeného společenského dění Ameriky konce 60. let.

– *Terorista* (Paseka, 2008). Hrdinou románu je středoškolač, v jehož žilách koluje irská i egyptská krev a který se zapletl s islámským radikalismem.

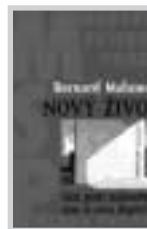

Americká židovská literatura

Saul BELLOW; autorovo dílo vydává nakladatelství Volvox Globator (*Henderson, král deště; Sebrané povídky I; Spojka Bellarosa; Realista; Ravelstein; Děkanův prosinec; Planeta pana Sammlera*).

Bernard MALAMUD: *Nový život* (Mladá fronta, 2005). Poslední autorův román (napsal jich celkem sedm), který nebyl přeložen do češtiny. Newyorčan Levin přijíždí na počátku 50. let učit na státní vysokou školu do fiktivního státu Kaskádie na americkém severozápadě (sám Malamud v podobné instituci v Oregonu působil 13 let). Veze si s sebou svobodomyšlné názory, ale v konzervativním prostředí pochoptelně zoufale naráží.

Chaim POTOK; sebrané dílo vydává nakladatelství Argo.

Philip ROTH: *Americká idyla* (Volvox Globator, 2005). Román se odehrává po 2. světové válce. Hlavní hrdina Švéd Levov je vynikající univerzitní sportovec a v poválečných časech ho čeká skvělá budoucnost. Ožení se s Miss New Jersey, zdědí otcův podnik. Idyla však netrvá dlouho, v roce 1968 se vše zvrtné. Švédova dcera Merry se zapojí do protiválečných protestů, což Švéda navždy zbaví životní jistoty. Román o konci zblbsilých 60. let.

– *Lidská skvrna* (Volvox Globator, 2005). Nathan Zuckerman, Rothovo alter ego, vypráví příběh Colemanu Silka, univerzitního profesora klasické literatury, který je na základě vykonstruovaného obvinění donucen odejít z univerzity. Postupně se zjevuje tajemství, které Silk skrýval i před svými nejbližšími.

– *Spiknutí proti Americe* (Volvox Globator, 2006). Politický román se zabývá fikcí, v níž republikáni v roce 1940 namísto nevýrazného kandidáta Wendella Willkieho, jenž byl ve volbách na hlavu poražen F. D. Rooseveltem, raději zvolí slavného Charlese Lindbergha, prvního leteckého pokořitele Atlantického oceánu. Lindberghova osoba však skrývá háček: kromě průkopnického činu, který mu vynesl dlouholetou popularitu mezi Američany, se Lindbergh nikdy netajil svým obdivem k Hitlerovi. Za této situace sleduje vypravěč Phil Roth, jemuž je pouhých sedm let, Lindberghův úspěch ve volbách a postupné naplňování jeho programu křesťanského národa v zemi, v níž není pro Židy místo.

– *Umírající zvíře* (Mladá fronta, 2007). Román pojednává o stárnoucím kritikovi a pedagogovi Davidu Kepeshovi, známém propagátorovi sexuální revoluce. Po mnoho let bezostyšně sváděl své studentky, ale vždy se mu dařilo zachovávat si kritický odstup. Nyní, když se zamiloval do krásné dcery kubánských emigrantů, propadá se najednou do kolotoče tělesné žádosti a žárlivosti.

Isaac Bashevis SINGER; sebrané dílo vydává nakladatelství Argo.

RICHARD OLEHLA > olehla1@vol.cz
Dokončení příště

NA CESTĚ KE KNIHOVNÁM 2.0

Vývoj ve všech oblastech lidského života je nezadržitelný, a také knihovny musejí reagovat na aktuální trendy, aby byly pro své uživatele stále potřebné a zajímavé. V dnešním závěrečném článku si shrneme, co by měly knihovny 21. století svým uživatelům nabídnout, a na co se můžeme těšit v blízké budoucnosti.

V rubrice *Knihovny a Web 2.0* jsme si v minulých měsících představili celou řadu technologií a služeb v rámci tzv. „Webu 2.0“, které umožňují uživatelům internetu mnohem lepší interakci a vzájemnou komunikaci. Koncept „Library 2.0“ z těchto principů vychází, a analogicky tak umožňuje mnohem větší míru interakce, komunikace a spolupráce mezi knihovnami a jejich návštěvníky.

Jak jsme si již několikrát připomínali, **svět informací a znalostí je poměrně dynamický, a knihovny by měly tyto aktuální trendy aktivně sledovat.** Jednak protože to jejich uživatelé vyžadují, a současně aby si zajistily svoji vlastní existenci. Nikdo z nás by se jistě nechtěl dočkat situace, kdy by byly knihovny zastaralé a nedokázaly by dostatečně pružně reagovat na potřeby a požadavky svých uživatelů.

KNIHOVNY 2.0 V PRAXI

Již v úvodu seriálu jsme uvedli, že termín **Knihovna 2.0** je zastřešující pojem, který označuje mnoho různých služeb, trendů a principů, které by si měly knihovny osvojit. Patrně nejdůležitější je **zaměření na uživatele**, který by měl být na pomyslném prvním místě. Samotná knihovna by tedy měla mít například přehledně členěné vnitřní uspořádání, měla by mít příjemné a ergonomické vybavení pro četbu a studium a samozřejmě by měla poskytovat i základní služby jako tisk, kopírování, skenování nebo přístup na internet.

Knihovna by také měla být připravena na **různé druhy uživatelů a jejich potřeby.** Mnoho z nich je poměrně zaneprázdněných, a knihovny tak berou jako určitý „informační fast-food“, kde nechtějí trávit mnoho času, ale potřebují si jen co nejrychleji vyřídit své záležitosti. Do knihoven ale

na druhou stranu chodí i zapálení čtenáři, vědci či studenti, kteří zde tráví dlouhé hodiny, a potřebují tedy odpovídající prostředí (klid, pohodlí, vhodné osvětlení, občerstvení).

Ve virtuální rovině jsou velmi důležité zejména **přístupné a použitelné webové stránky**, které slouží pro mnoho uživatelů jako hlavní vstupní brána do knihovny. Stránky by měly kromě základních informací nabízet i nějakou možnost **interakce a komunikace** – například blogy, diskusní fóra, ankety, soutěže. Uživatel by měl mít také možnost **vyřídit si některé požadavky na dálku** (např. blokování knihy, objednání meziknihovní výpůjčky atd.). Díky elektronickým platebním systémům (jako *PayPal* či *PaySec*) by nemělo být problémem ani vyřízení **mikro-plateb**, např. prodloužení čtenářského průkazu, zaplacení pokut a podobně.

Vzhledem k tomu, že hlavním zdrojem informací je v současné době internet, knihovny by měly nabídnout jednak spolupráci s tímto médiem (přístup na internet, kurzy počítačové gramotnosti apod.), a zároveň také určitou **přidanou hodnotu**, kterou uživatelé na internetu jen tak nenajdou – přístup do odborných databází, možnost zpracování rešerší, služby typu „Ptejte se knihovny“ atd. Zajímavé mohou být i rozličné společenské a kulturní akce, jako je třeba Noc s Andersenem nebo různé výstavy a přednášky.

Knihovny by samozřejmě měly nové nástroje využít i pro své vlastní potřeby, a například **rozšířit a zefektivnit vzájemnou komunikaci a spolupráci.** Možností je celá řada: e-mailové konference, diskusní fóra, vytváření sociálních sítí (např. Facebook) nebo sdílení znalostí (např. systémy Wiki). Díky internetu mohou být v kontaktu každý den, vyměňovat si informace, učit se od sebe, spolupracovat na projektech a tak dále.

VÝVOJ KROK ZA KROKEM

Ideální knihovna by tedy měla kombinovat všechny již zmiňované prvky – od jednotlivých **Web 2.0 služeb** až po implementaci teorie **Information Commons**. Knihovna by měla být příjemným místem, kde lidé jednoduše najdou, co potřebují, a kam budou mít chuť se vracet. Potřeby a požadavky se samozřejmě mohou lišit podle typu a velikosti knihoven (městská, vědecká, univerzitní, obecní atd.), ale základní cíl – spokojený uživatel – by měl být všude stejný.

Pravdou je, že některé prvky a služby (např. centrální pult, vlastní informační systém či ergonomické vybavení studoven) mohou být poměrně nákladné. Nicméně **změny je možné provádět postupně a řada z nich je navíc velice snadná a realizovatelná s minimálními náklady.** Jednoduchá šablona webových stránek je volně k dispozici, blogovací či redakční systémy jsou ve většině případů zdarma a například pokrytí budovy pomocí Wi-Fi se dá zařídit již za pár tisíc korun.

Koneckonců, ty nejdůležitější věci se ani koupit nedají – například zajímavé nápady do knihovního blogu, úsměv a ochota poradit zmatenému čtenáři, vymyšlení zábavné scénky na Den dětí a tak dále. Ale to knihovnice a knihovníci jistě dobře vědí, protože se o své uživatele starají každý den.

DIGITÁLNÍ BUDOUCNOST?

V posledních několika letech je jedním z nejvýznamnějších trendů **automatizace knihoven a knihovnických procesů.** Ať už se jedná o elektronické štítky, čipové karty nebo moderní katalogy, technika je všude kolem nás a snaží se pomáhat knihovnám i jejich uživatelům. Některé velké knihovny dokonce používají i takzvaný **automatizovaný systém ukládání a vydávání knih** (Automated Storage and Retrieval System), kdy veškerou manipulaci s knihami obstarávají stroje a knihy jsou automaticky dopravovány z podzemních skladů a zpátky. Systémy ASRS používají např. Bruce T. Halle Library na Eastern Michigan

University či knihovna Chicago State University, a podobný systém měla mít také nová budova Národní knihovny ČR.

Měli bychom se ale připravit i na další fázi tohoto vývoje, na **digitalizaci.** Nemyslím teď digitalizaci např. knihovních katalogů (to už máme většinou za sebou), ale digitalizaci samotných fondů. První **elektronické knihy** (resp. jejich čtečky, např. Amazon Kindle, Sony Reader či iRex iLiad) se objevují již asi od roku 2004 a naznačují, kterým směrem se může ubírat další vývoj. Vždyť proč se tahat s těžkými a objemnými knihami, když se obsah stovek nebo i tisíců svazků dá snadno nahrát do jediné čtečky e-knih, a v blízké budoucnosti i na lehký a ohebný elektronický papír?

S tímto vývojem samozřejmě souvisí i hledání nových forem digitální distribuce, hledání nových možností ochrany copyrightu a podobně, ale to už jsou náměty nad rámec tématu Knihovny 2.0. Je ovšem dobré sledovat všechny aktuální trendy, protože knihovny na ně budou muset dříve nebo později opět nějakým způsobem reagovat.

ZÁVĚREM

Je důležité si uvědomit, že **Knihovny 2.0 neznamenají revoluci, novou verzi knihovnictví, ale jedná se jen o zastřešující pojem, který označuje postupnou evoluci knihovnictví jako takového.** Není to tedy žádný veliký skok či dramatická změna, ale spíše jen série mnoha menších kroků v rámci běžného vývoje – podobně jako se třeba u automobilů začaly postupně objevovat např. airbagy, výkonnější motory, GPS navigace atd.

Jinými slovy, nejde o to, aby všechny knihovny začaly jako na povel stavět nové supermoderní budovy, vyvíjet nákladné systémy nebo aspoň psát blogy, ale měly by se zkrátka občas zamyslet, **co by se dalo udělat lépe, jak by mohly zaujmout nové čtenáře, a čím potěšit ty stávající.** Protože někdy je zapotřebí postavit novou počítačovou studovnu, ale jindy stačí vyhlásit třeba jen soutěž o nejhezčí obrázky do oddělení dětské literatury. Možností je mnoho, stačí jen chtít.

Nový vzdělávací projekt připravila pro své uživatele Krajská knihovna Karlovy Vary. Od října 2009 do dubna 2010 bude pořádat mimoškolní zájmové vzdělávání pro všechny věkové kategorie dospělých pod názvem **Univerzita volného času.** Více informací je k dispozici na stránkách <http://www.knihovna.kvary.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/>.

Pohádkoterapie v českých knihovnách

V předchozím příspěvku (Čtenář 7–8/2009, s. 261–263) se mohli zájemci seznámit s tématem pohádkoterapie. Terapie pohádkou je novou metodou, jak pomoci dítěti s jeho problémy, a pomáhá u dětí rozvíjet, soustřeďovat praktické i teoretické dovednosti. Úkolem pohádky je podpora představivosti, pomoc se starostmi a zbavení úzkosti nebo strachu. Velkým pomocníkem jsou **terapeutické pohádky**, které jsou přizpůsobeny konkrétním problémům dítěte. Ty nám mohou být nápomocny v nalézání vhodných řešení v určité vzniklé situaci.

Následující článek informuje o výzkumu, který byl proveden v rámci diplomové práce *Uplatnění biblioterapie v českých a v zahraničních knihovnách se zaměřením na pohádkoterapii*.^{*} Výzkum sledoval využití terapie pohádkou v českých knihovnách, respektive v odděleních pro děti a mládež. Jeho cílem bylo zmapovat situaci týkající se pohádkoterapie. Pro výzkum byla oslovena skupina respondentů tvořená zástupci knihoven, jež jsou členy Klubka (Sdružení dětských knihoven SKIP) Severní Moravy. Dotazník byl zcela anonymní a zodpovědělo ho 48 respondentů z celkem 83 členů, tedy 58 %. Obsahoval 15 otázek, u některých z nich bylo možné označit více možností. Vyskytly se i případy, kdy otázky nebyly zodpovězeny.

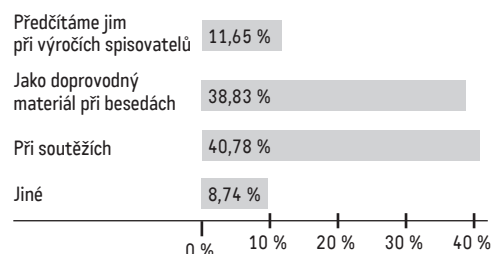
Výsledky výzkumu

Na otázku „jak zprostředkovávají knihovny dětem literaturu“ odpovědělo 47 respondentů, že nabízejí literaturu dětem v rámci besed, následuje čtení při besedách. Pracovníci dětských oddělení si s dětmi o nových knihách povídají. Sedm respondentů odpovědělo, že nabízejí dětem literaturu jinak.

Z výzkumu vyplynulo, že v některých dětských odděleních pohádka netvoří ani základ pro výpůjčku. Dále je pohádka půjčovaná v zastoupení 15–30 % z měsíčních výpůjček. Najdou se i taková dětská oddělení, ve kterých pohádkové knížky přesahují 50 % z měsíčních výpůjček.

Jedna z otázek se zabírala využitím pohádky při práci s dětským čtenářem. V dětských odděleních jsou pohádky využívány často jako motiv nebo náplň pro vytváření soutěží, besed. Zde měli respondenti možnost označit více odpovědí. Celkem 42 dotázaných uvedlo, že pohádku využívají při soutěžích. Jako doprovodný materiál při besedách ji označilo 40 respondentů. Při předčítání k výročí spisovatelů pohádku využívá 12 respondentů a devět jich pohádku používá jinak.

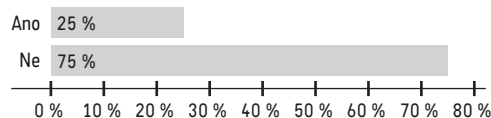
JAK VYUŽÍVÁTE POHÁDKU PŘI PRÁCI S DĚTMI?

Další otázka měla zjistit, zda se provádějí v dětských odděleních terapie. Z výsledků vyplynulo, že 42 respondentů terapii neprovádělo a čtyři ano. Můžeme tedy shledat, že pracovníci dětských oddělení nemají s vedením terapií zkušenosti. V dětských odděleních se však můžeme setkat s biblioterapií, kterou využívají čtyři respondenti. Následuje artererapie, kterou označili dva respondenti a muzikoterapii využil jen jeden dotazovaný.

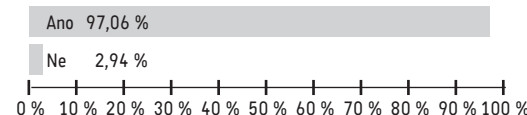
Dále byla položena otázka, zda pracovníci dětských oddělení už slyšeli o terapii pohádkou, bylo zjišťováno povědomí o pohádkoterapii. Z výsledků vyplynulo, že 36 respondentů se s tímto pojmem nesetkalo a 12 respondentů ano.

SLYŠELI JSTE UŽ O TERAPII POHÁDKOU?

Na otázku, kde pracovníci získali informace týkající se tématu, odpovědělo šest respondentů, že z jiných zdrojů. Pro pět respondentů byly přínosné semináře a dále zahraniční literatura, kterou označili tři respondenti. Od svých kolegů se informace dověděli čtyři dotazovaní. Další otázka mapovala zájem knihovníků dětských oddělení o terapii pohádkou.

POKUD NE, CHTĚLI BYSTE SE O NÍ DOVĚDĚT VÍCE?

Zájem získat více informací o této nové aktivitě v knihovně projevilo 33 respondentů a záporná byla jedna odpověď. K otázce se nevyjádřilo 14 účastníků výzkumu.

ZE ZAHRANIČÍ

TÁBORŠTÍ „KNIHOVNÍCI“ ZA LA MANCHEM

Píše se 21. červen 2009 a my, táborští středěškolští studenti knihovnictví, vyrazíme na dlouhou cestu do Velké Británie. Natěšení na to, co nás čeká, nasedli jsme do autobusu a se zpěvem vyjeli.

Jelikož to byla odborná exkurze, zaměřili jsme se především na knihovny. A že jim máme co závidět! Uvědomili jsme si, že jak nám doma připadala Kaplického *Chobotnice* výstřední, na anglické půdě by asi nebyla vnímána jako něco mimořádně zvláštního. Přesvědčili jsme se o tom v londýnském Peckhamu, kde nedávno vystavili knihovnu obdařenou unikátním designem podle návrhu Willa Alsopa. Do daleka jsou vidět její barevná okna a jedinečná silueta připomínající tvar obráceného písmene L. Uvnitř návštěvník najde neobvyklé čítárny zavěšené pod stropem, které vypadají jako vlaštovičí hnízda. Čtenář se v nich může vzdálit výpůjčnímu cvrkotu a oddávat se soustředěnému studiu.

Zavítali jsme také do Birminghamu, druhého největšího města v zemi. Vřele nás uvítali v Central Library, birminghamské městské knihovně, jedné

Terapie pohádkou by měla být metodou, jak s dětmi spolupracovat a pomáhat jim vypořádat se s nástrahami každodenního života. Na vzorku výzkumu bylo zjištěno, že její praktické uplatnění není doposud v knihovnách využíváno tak, jak tomu je ve světě, např. v Polsku. Toto bílé místo v práci s dětským čtenářem je zapříčiněno především nedostatečnou informovaností a chybějící nabídkou školení nebo workshopů.

V posledním příspěvku se budeme věnovat již konkrétním návrhům, jak uplatnit terapii pohádkou při práci s dětským čtenářem v knihovnách.

LUCIE POSKIEROVÁ > lucie.poskierova@osu.cz

* POSKIEROVÁ, Lucie. *Uplatnění biblioterapie v českých a v zahraničních knihovnách se zaměřením na pohádkoterapii*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2009. Vedoucí diplomové práce Mgr. Barbora Koneszová.

Studenti před Britskou knihovnou

Studenti před Peckham Library

Foto Kateřina Mikešová

Foto Klára Smolková

jakými jsou pocity čtenáře při výběru a čtení knihy! Pracovníci Opening the Book nabízejí knihovnám různá školení a radí jim, jak oživit komunikaci se čtenáři.

Největší zážitek na nás čekal v jižním Londýně ve čtvrti Lewisham, kde jsme před obrovskou moderní budovou s nápisem Downham Health & Leisure Centre poněkud zaváhali, zda nás opravdu uvnitř čeká knihovna. A byla tam! Dokonce na návštěvníka její vstupní část zamrká hned u vchodu. Zde si můžete půjčit filmy a knížky pro děti, zajít si na kávu a pohovět si. V prvním patře navazují rozsáhlé prostory knihovny s neuvěřitelně rychlým způsobem půjčování, který si čtenář obstarává sám bez asistence knihovníka. Pracovníci knihovny jsou samozřejmě k dispozici a pomohou čtenářům s výběrem knih, organizují zajímavé kurzy pro veřejnost, úzce spolupracují s místními školami. Překvapilo nás, že nejvíc akcí pro dětské čtenáře se odehrává během letních prázdnin. Po prezentaci zajímavých programů pro dětské čtenáře jsme dokonce dostali jako dárek knížky z celostátní akce Book Start, které použijeme do našich knižních soutěží v jihočeských knihovnách. Downhamská knihovna je pro nás zajímavá i tím, že je neobvykle obklopena tělocvičnou plnou moderních

strojů na cvičení a posilování, plaveckým bazénem či tanečním sálem, kde probíhají taneční kurzy.

Poslední den nás čekala Britská národní knihovna a její rozlehlá budova připomínající tvar křižníku, architekt John Wilson totiž sloužil u námořnictva. Postavena byla poměrně nedávno, byť její stavba trvala neuvěřitelných 30 let. Do Britské knihovny a jejích prostorných podzemních depozitářů byla přenesena většina knihovního fondu původně umístěného v Britském muzeu, a to včetně vzácných rukopisů. Do knihovny není zas až tak lehké se zaregistrovat. Musíte uvést, jaký vědecký záměr ke studiu materiálů uložených v této knihovně máte.

Navštívili jsme toho spoustu a zážitky, které jsme získali, nám vydrží ještě hodně dlouho. Především nás potěšilo, jak mile nás, české studenty knihovnictví, všude vítali a s jakou ochotou nám britští knihovníci vše vysvětlili a ukázali. Pokud se chcete o naši cestě dozvědět více, podívejte se na naši webovou projektovou stránku www.knihovnici-tabor.cz, na níž budeme postupně zpracovávat jednotlivé body programu.

KATEŘINA MIKEŠOVÁ

➤ studentka druhého ročníku knihovnických a informačních systémů a služeb v Táboře

ČTENÁŘ informuje

Táborskí studenti oboru knihovnictví (Střední škola obchodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky) jsou iniciátory dalších mnoha akcí například v rámci projektu *Studenti knihovnictví knihovnám*. Jednou z posledních aktivit se stala výtvarná soutěž pro děti s názvem *Jak vypadá knižnice?*, která se setkala s velkým ohlasem (nejen) v jihočeských knihovnách. Velká zásilka obrázků přišla například z Městské knihovny Nová Včelnice. Počet soutěžních prací vyšpalhal nakonec na neuvěřitelných 686. Studenti polovinu obrázků vystavili v táborské knihovně a druhou polovinu dovezli do Nové Včelnice. Informace o dalších projektech jsou na stránkách <http://www.ssjs-tabor.cz/stredni-skola/prace-studentu/>.

Nakladatelství PORTÁL se představuje

Nakladatelství Portál bylo založeno v roce 1990 s myšlenkou pomoci ve výchově dětí a mládeže. Jeho **publikační činnost** se postupem času výrazně rozšířila a dnes pokrývá široké spektrum oblastí:

- Odborné publikace a slovníky poskytují přehled poznatků a seznamují s novými trendy v oborech, jako je psychologie, psychoterapie, pedagogika, sociální práce, sociologie, politologie, média a komunikace, management, antropologie, filozofie, religionistika a spiritualita.
- Značnou část produkce tvoří také populární psychologická literatura.
- V portfoliu nechybí ani praktické příručky pro rodiče a vychovatele, knihy her a námětů k rozvoji tvořivého myšlení a sociálních dovedností a příručky z oblasti zdravého životního stylu.
- Svoji ediční řadu mají v Portálu také příběhy a rozhovory se zajímavými osobnostmi.
- Velkému zájmu se dlouhodobě těší knihy pro děti – od říkadel pro nejmenší přes pohádky, písničky až po dobrodružné příběhy.
- Část produkce je zaměřena na rozšíření duchovního světa, snahu nalézt odpovědi na otázky o smyslu existence a poznání skutečných hodnot.

Publikace z Portálu jsou tak vyhledávány čtenáři každého věku, od nejmenších dětí až po vysokoškolské učitele. Portál spolupracuje v jednotlivých oblastech s renomovanými autory, ale dává příležitost i autorům začínajícím, kteří si jeho prostřednictvím nacházejí svoji čtenářskou obec.

Knižní produkci doplňují čtyři **periodika** – měsíčníky:

- Psychologie dnes – časopis o lidech a mezilidských vztazích.
- Děti a my – časopis pro moderní rodiče.
- Rodina a škola – časopis pro pedagogy základních a středních škol i pro rodiče.
- Informatorium 3–8 – časopis pro mateřské školy a školní družiny.

Další součástí aktivit nakladatelství je pořádání odborných seminářů pro pedagogy a vychovatele a kurzů pro rodiče. Portál provozuje síť čtyř vlastních knihkupectví v Praze, Plzni a Brně a poskytuje i možnost nákupu přes internet. Portál patří mezi dvacet nakladatelství v České republice s přibližně 100 vydanými tituly ročně.

Obchodní podmínky pro knihovny: Knihovny mají při odběru produkce Portálu trvalou slevu 15 %.

Kontakty:

Portál, s.r.o., Klappova 2, 182 00 Praha 8
Tel.: (+420) 283 028 111
Fax: (+420) 283 028 112
E-mail: naklad@portal.cz
<http://www.portal.cz>
<http://obchod.portal.cz>

Knihkupectví Portál:

PRAHA 1, Jindřišská 30, tel.: 224 213 415, knpraha@portal.cz
PRAHA 8, Klappova 2, tel.: 283 028 204, obchod@portal.cz
BRNO, Dominikánské nám. 8, tel.: 542 213 140, knbrno@portal.cz
PLZEŇ, Prokopova 19, tel.: 377 819 017, knplzen@portal.cz

Ohlédnutí za výstavou LINGUA LATINA SEMPER VIVA – LATINA STÁLE ŽIVÁ

V Malé galerii Středočeské vědecké knihovny v Kladně byla ve čtvrtek 9. července 2009 zahájena výstava LINGUA LATINA SEMPER VIVA – LATINA STÁLE ŽIVÁ, která trvala do 1. září 2009.

Výstava představila návštěvníkům učebnice a cvičebnice latiny, latinské čítanky s množstvím úryvků a ukázek latinských textů, klasikou římskou literaturu i latinsky psaná díla vzniklá v novější době. Vystavené dokumenty byly zapůjčeny ze soukromé sbírky.

Mezi prezentovanými autory nechyběl Caesar, Horatius, Tacitus, Cicero, Livius, Sallustius, Vergilius a další, zastoupena byla i latinská poezie, próza i historická díla, učebnice a gramatiky současné i ty dříve vydané.

Z literatury spjaté s křesťanstvím byly k vidění knihy, jejichž autory jsou Tomáš Kempenský nebo Ignác z Loyoly, misály, misálky a latinské breviáře. Z novodobých, v současné době vydaných překladů latinských textů, bylo možné si prohlédnout *Codex iuris canonici* – současně platný *Kodex kanonického práva* v latinskočeském překladu, knihu *O milosti a svobodném rozhodování* Bernarda

z Clairvaux a výbor z latinské duchovní poezie *Vexilla regis*.

Návštěvníci výstavy získali i zajímavou informaci o tom, že finská rozhlasová stanice YLE Radio 1 na svých webových stránkách přináší aktuální týdenní zpravodajství v latině a rozhlasová stanice Radiobremen uveřejňuje měsíční zpravodajství v latině.

Latina je jazyk, o kterém se říká, že je mrtvý. Stála u zrodu dnešních románských jazyků – šest z nich jsou dnes národními jazyky: francouzština, italština, španělština, portugalština, rumunština a moldavština. K zajímavým skutečnostem patří to, že rumunština po dlouhou dobu používala v písemné formě azbuku a moldavština jí píše dodnes. Kdo umí latinu, velmi snadno se naučí další románský jazyk. Také studenti angličtiny mají usnadněné studium – angličtina převzala z latiny 50 až 70 procent své slovní zásoby. Spolu s řečtinou jsou latinské výrazy také základem pro mezinárodní vědeckou terminologii. Říká se, že čím je matematika pro vědy exaktní, tím je latina pro humanitní obory. Tento jazyk je dosud součástí všeobecného vzdělávacího základu.

Latina je hodně podobná češtině, dokonce i ve věcech, které mohou vzbudit úsměv. Pokud zaměníme samohlásku za jinou, změní se i význam slova. Například v latině se z vlaštovky (hirundo) stane *rybářský prut*, *rákos* nebo *třtina* (harundo), v češtině při podobné záměně se například z magnetu stane *magnát* nebo z mostu *mošt*. Je také rozdíl mezi tím, když někdo *ochotí* nebo

ohoří. Pokud ubereme jednu souhlásku – v latině se z vlaštovky (hirundo) stane *píjovice* (hirudo), v češtině se ze slova bruchet stane *bučet*, z mnoha hradů nebo i z mnoha hradů se stane mnoho *hadů*...

Je řada slov, která zní a píší se v latině i v češtině stejně, ale mají zcela odlišný význam. Slovo lupa označuje v latině *vlčci*, slovo rána *žábu*, slovo rámus *větev* nebo *rato-lest*. Mnoho slov naopak používá čeština ve stejném nebo podobném významu jako latina – *aplous*, *deku-bit*, *kurátor*, *potenciální*, *škola*, *kauza*. Slovo kurzor, které zná každý uživatel výpočetní techniky, v latině označuje *běžce* nebo také *posla*, a o slově traktor při jeho vyslovení nejspíš netušíme, že také pochází z latiny.

Latina jako aktivní jazyk nebyla v současné době nikdy používána. Přesto nemá problém s tím, vyjádřit moderní skutečnosti, které antický Řím neznal. V současných slovnících latiny najdeme termíny pro autokemp, automobil, metro, nadzvukové letadlo, tramvaj, vlak, latině nejsou cizí ani slovní ekvivalenty pro počítač, internet nebo mobilní telefon.

Text a foto JAKUB PAVLÍK

Litvínovská knihovna zpestřila dětem prázdniny

Městská knihovna Litvínov uspořádala čtvrtý ročník akce pro děti **Prázdniny s knihovnou**, a to i přesto, že se zrovna stěhuje do Vodní ulice a prochází velmi náročnou etapou po havárii vody. Pro bezmála třicet dětí připravila na třetí červencový týden atraktivní program, který byl spolufinancován městem Litvínov, Ministerstvem kultury ČR (z grantového programu Knihovna 21. století)¹ a rodiči.

Pondělí bylo zahájeno hrou *Litvínovský uličník*, kdy si děti povídaly o ulicích Litvínova a rozdělovaly je podle významu, událostí, osobností

či cechu. Po teoretickém úvodu se rozběhly po městě, aby si některé ulice přímo prošly a podívaly se, kde jsou zajímavá místa. Procházku zakončili malí čtenáři ve Vodní ulici, kde si prohlédli prostory, do nichž se knihovna stěhuje. Odpoledne si všichni zaspotovali při bowlingovém turnaji.

V úterý výletníci vyrazili autobusem do libereckého iQpark science centra², kde se pobavili i poučili zároveň. „*Nejvíce je zaujalo bludiště, rotující tunel a obří bublifuk s obruči*“, říká Blanka Beranová, organizátorka akce, a dodává: „*ověřili si fungování různých přírodních zákonů nebo lidských smyslů a ani se jim ze zábavního centra nechtělo domů*“.

Středa proběhla ve znamení koupání, a sice v německém Marienbergu v centru Aqua Marien. Ve čtvrtek a pátek se z dětí stali táborníci, když jeli vlakem stanovat do Pernštejna. Děti se oddávaly vodním ra-

Foto archiv knihovny

dovánkám v Ohři, slunění a letním hrám. Večer si u táboráku upekly buřty a došlo i na bobříka odvahy, kterého připravily starší děti pro ty menší. Domů všichni přijeli plni zážitků a už si rezervovali místa na Prázdniny s knihovnou v příštím roce.

Odkazy:

- 1) http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=02_Knihovna21.htm;
- 2) <http://www.iqpark.cz/cs/expozice/expozice.ep/>; <http://www.aquamarien.de/site-assistent/cms-admin/user/index.php>

–M6–

Kniha mého srdce trochu jinak

Pořad České televize *Kniha mého srdce*, který hlásá slogan „*jsme národ knihomolů...*“, nemusím nikomu představovat, všichni jsme se s ním určitě v nějaké podobě setkali. Proto jsme si v Městské knihovně v Jaroměři položili otázku, jestli ten přesvědčivý slogan platí i ve skutečnosti a hlavně u mladé generace. Zjišťovali jsme mezi školáky ve městě, jak je to u nich se čtením a se vztahem ke knihám. Je zřejmé, že se dítě se schopností číst nerodí, jako malé se hlavně dívá a poslouchá... A v okamžiku, kdy zvládne čtení, může se mu dostávat knih, které my dospělí považujeme za vhodné. Dítě samo však může mít, a často, jak jistě z vlastní zkušenosti víme, má jiný názor.

Vypsali jsme literární soutěž pro žáky základních škol, mimochodem již 26. ročník, a její téma bylo *Čtu-nečtu. Kniha mého srdce*. Tímto zadáním jsme sledovali dva cíle – knihy, o kterých děti budou psát jako o svých nejoblíbenějších, přihlásit do soutěže České televize a práce použít jako vyplněné anketní listky. A druhým cílem bylo zjistit, jak moc se změnil čtenářské zájmy dětí od poslední ankety, a podle výsledků se zaměřit na doplnění fondu knihovny.

Od dětí jsme obdrželi 178 prací, a když pominu příspěvek žáka 7. třídy, který za svou nejoblíbenější knihu považuje *Brouka Pytlíka* (předpokládám, že si z nás trochu vystřelil), překvapilo nás, kolik dětí upřednostňuje naučnou literaturu, různé

encyklopedie, slovníky a příručky. Z beletrie vítězí literatura dobrodružná, napínavá, sci-fi, horory, pohádky, dívčí romány.

Jednou z nejvíce jmenovaných knih byly *Povídky* Zdeňky Svěráka, *Bylo nás pět* Karla Poláčka, *Letopisy Narnie* a samozřejmě *Harry Potter*. Vybírám letmé poznatky z žákovských prací: „*čtení je pro mne drogou..., potěšením..., knihy mají pro mne zvláštní vůni..., dostávám se s nimi do říše fantazie..., ráda zapomenu, kde jsem, tak jsem vtažena do děje..., v knihách jsou city a láska..., ráda se s knihami zasměju, ale občas si i popláču...*“

Opačnou stranou mince byly práce, kde děti psaly, že nečtou, protože se z knih nic nedozvědí, tele-

vize a noviny je aktuálně informují, knihy ne, samozřejmě počítač jim dá více zábavy, než by četly, raději běhají venku. Těchto prací však bylo málo. Velmi často se objevil názor, že povinná školní četba a její zaznamenání do deníku je obtěžuje, protože doporučené knihy je nezajímají. Většina přiznala, že i když nečtou pravidelně, jsou doby, kdy se ke knize vrací, například v době prázdnin, na dovolené s rodiči, a pak

je kniha milým a přátelským společníkem.

Svoje neuspořádané povídky o sondě do čtenářských dětských duší zakončil krásným pohledem na knihy od Lucie Klížové ze 7. třídy: *Nevnímejte knihy jako popsané archy papíru s tvrdými deskami, ale jako svět, do kterého se můžete ve chvílích smutku schovat a do kterého se můžete podívat i jen tak pro zábavu. Berte je jako životy, které vám chtěl autor prostřed-*

nictvím knížek ukázat. Doufám, že jsem vám alespoň malinko přiblížila pravý smysl čtení knížek. Zkrátka, knížka, do které když se začnete a cítíte se v ní dobře, je podle mě kniha našeho srdce.

Nejlepší autoři prací 26. ročníku literární soutěže pro žáky základních škol byli odměněni na slavnostním vyhlášení vítězů 23. června 2009 v obřadní síni Městského úřadu v Jaroměřu za přítomnosti představitelů města. **VĚRA SÍLOVÁ**

Párty stanem plzeňské knihovny prošlo na tisíc dětí

Knihovně města Plzně byla v roce 2007 nabídnuta možnost prezentovat se na *Bambiriádě*, kterou pořádá Česká rada dětí a mládeže a její krajské organizace. Přestože je tato akce určena primárně pro ukázky činnosti sdružení dětí a mládeže

a středisek volného času, po počátečním váhání jsme možnost, jak se dostat do přímého kontaktu se stávajícími i potenciálními čtenáři mimo zdi našich knihoven, využili. Koupili jsme párty stan, sestavili „bambitým“, který v něm zajišťuje provoz, vymysleli soutěže a obrnění trpělivostí se již dva roky na tři dny vrháme do reje stovek soutěžečtích dětí a jejich rodičů.

V roce 2009 probíhala *Bambiriáda* v Plzni od 5. do 7. června v příjemném volnočasovém areálu Chvojkových lomů. Společným tématem byla Evropská unie a každá organizace představovala jeden její člen-

ský stát. Výběr státu pro Knihovnu města Plzně byl jednoduchý – bylo jím Irsko, které po celý rok představujeme čtenářům v projektu *Z Plzně do 4 světových stran*. Přestože kvůli nepříznivému počasí nebyla návštěvnost vyšší než v roce 2008, prošlo naším stánkem přes tisíc dětí. Kromě soutěží si odnášely propagační materiály knihovny a spolu s rodiči byli informováni o nabídce našich služeb.

Regenerace po bambiriádovém rejži je sice nutná, ale přesto již vymyslíme, co zlepšit pro příští ročník.

KATEŘINA SMÍLKOVÁ
Foto archiv knihovny

Stolní kamerová lupa v knihovně

Československá veřejnost má od července tohoto roku k dispozici **barevnou stolní kamerovou lupu s LCD monitorem o úhlopříčce 20**. Toto zařízení usnadňuje běžný život slabozrakým občanům a slouží k pohodlnému čtení tištěného textu. Kamerová lupa je vhodným zařízením zejména pro seniory.

Přístroj obsahuje kameru se zabudovaným automatickým ostřením a možností zvětšování v rozsahu 3,5x–56x. Volitelné režimy zobrazení umožňují nastavit obraz tak,

aby vyhovoval individuálním potřebám. Tři základní režimy jsou: barevný, text a negativ. Plně barevný režim je vhodný např. pro čtení časopisů, zatímco text a negativ jsou nejlépe využitelné pro zobrazení běžných textů, jako jsou knihy, noviny, jízdní řády apod. Pro zjednodušení psaní i čtení má lupa zabudovanou funkci vyznačení řádků, která usnadňuje orientaci ve složitějších textech a ulehčuje také vyplňování formulářů, složenek a jiných dokladů.

Zařízení je umístěno ve studovně Městské knihovny v Českém Těšíně na Ostravské ulici, kde jsou kromě knih k dispozici i časopisy a denní tisk. Uživatelé jej mohou využít i ke čtení vlastních písemností.

Kamerovou lupu, která byla pořízena za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, mohou občané i bez registrace v knihovně využívat v provozní době (pondělí, úterý, čtvrtek, pátek – 8–12, 13–17 hod.).

JANA GALÁŠOVÁ
Z tiskové zprávy (13. 7. 2009)

VYŠLO V NÁRODNÍ KNIHOVNĚ ČR

V prvním letošním čísle časopisu **Knihovna – knihovnická revue (roč. 20)** představují recenzované příspěvky tři projekty: *Vytvoření Národní digitální knihovny*; *Vytvoření Digitální polytematické*

knihovny vědy, výzkumu a vývoje; *Správa digitálních archiválií a vytvoření Národního digitálního archivu*. Vyhledávání v přirozeném jazyce v českém kontextu se věnuje článek o systému M-CAST. Pod názvem *Creative Commons* se skrývá iniciativa klíčového významu pro oblast digitálního publikování. Vzdálenému přístupu k elektronickým informačním zdrojům je věnován článek *Řekni Shibboleth*. NK ČR, Praha 2009, 350 výtisků, 148 s., 200 Kč
ISSN 1801-3252

Zpřístupnění repertoáru hudebního pramene z konce 16. století, a to pro účely vědecké i interpretační přináší publikace **Officium in Nativitate Domini. Graduale ecclesiae Sancti Michaelis**

Opatoviensis Neo-Pragae, Pars 18, jejímž editorem je Martin Horyna. Officium obsahuje následující skladby: *Missa super Quem vidistis pastores* a moteto *Znamenej, křesťan věrný* Jiřího Rychnovského, *Proprium in Nativitate Domini, Verbum caro* od Matěje Junka Poříčského. Úvodní slovo je vypracováno v češtině a angličtině. Publikace je určena nejen pro domácí, ale i zahraniční veřejnost. NK ČR, Praha 2009, 1. vyd., 118 s., edice Fontes musicae č. 2, 200 Kč
ISBN 978-80-7050-574-8

Objednávky publikací: NK ČR, oddělení odbytu, Sodomkova 2, 102 00 Praha 10
Alena.Spackova@nkp.cz

KNIHOVNA Z OBÁLKY

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

FAKTA A ZAJÍMAVOSTI:

- **Knihovnicko-informační centrum „U Přivozu“ SVK Hradec Králové (KIC)** je název projektu, v rámci něhož byla postavena nová budova Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové.
- Vítězný návrh budovy vzešel ze společnosti Projektíl architekti, s. r. o. (Mgr. akad. arch. Roman Brychta, Ing. arch. Adam Halíř, Ing. Ondřej Hofmeister, Ing. arch. Petr Lešek).
- Dne 26. října 2004 byl položen základní kámen stavby. Knihovna byla pro uživatele otevřena 29. září 2008.
- Objekt půdorysného tvaru písmene X má plášť z litého betonu, který je osazen kulatými okny. Plášť budovy svým charakterem podtrhuje dynamičnost a čitelnost tvaru (odlité litera). Budova je v přízemí v místě vstupů do knihovny průchozí. Umožňuje tak propojení Hradecké ulice s nábřežím řeky Orlice nebo s univerzitním kampusem.
- Budova knihovny se skládá ze čtyř křídel (JZ, JV, SZ, SV) a centrální haly. Každé z pěti nadzemních podlaží je tvořeno centrální halou, ve které jsou u hlavního pultu poskytovány veškeré služby. Knihy, časopisy a noviny jsou uloženy v křídlech třetího, čtvrtého a pátého podlaží a jsou uspořádány podle oborů.
- Čistá užitková plocha knihovny je 11 232,2 m². Volný výběr nabízí 120 000 svazků. Sklady v budově obsahují 700 000 knihovních jednotek. K dispozici je 450 studijních míst. Parkoviště poskytuje pro automobily 110 míst. Náklady projektu činily 394,5 mil. Kč.
- Dominantou je centrální schodiště s průhledem do nebe, celá knihovna se kolem něj točí, sbíhají se zde všechny knihovnické nitky.
- Nedílnou součástí vnitřních prostor budovy je orientační systém a doplnění interiéru výtvarnými díly autorky Marty Novotné. Vizuální styl vytvořila studia Kultivar a Pixl-e.
- Výstavní sál galerie U Přivozu, učebny i konferenční sál nabízejí pestrý program vzdělávacích a kulturních pořadů – kurzů, výstav, besed a přednášek.

Zdroj: Průvodce po Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. Sestavila Lenka Málková. V Hradci Králové: Studijní a vědecká knihovna, 2008. 14 s. ISBN 978-80-7052-084-0. Tisková zpráva (16. 10. 2007)

Foto archiv knihovny

DOTAZ: Projevuje se současná krize v knihovnách?

ODPOVĚĎ: Všichni jsme ovlivněni světovou krizí a mnoho našich politiků a zřizovatelů se stále ohání úslovím „co chcete, je krize“, až už toho máme plné zuby. Dokonce i IFLA – Mezinárodní federace knihovnických spolků a institucí (International Federation of Library Associations and Institutions) kvůli krizi přesunula svůj výroční kongres v roce 2010 z australského Brisbane do švédského Göteborgu. Mnoho jiných konferencí se zrušilo nebo posunulo na pozdější termín. Filiálky se zavírají nebo otevírají bez personálu, a vůbec, všechno to zní strašidelně a je snadné se zaleknout, vyděsit a všeho nechat.

Ale možná, že i na krizi můžeme najít světlé stránky. Například knihovny ve Švédsku dostaly letos ohodnocení jako nejdůvěryhodnější občanské instituce. A to před školstvím a zdravotnictvím, nemluvě o politice a bankovním (včetně říšské banky). Nejdůvěryhodnější instituce to je přece něco! Dále, počet výpůjček i návštěvnost knihoven v krizi stále stoupá, a z toho vyplývá, že knihovny nabývají na důležitosti.

Stále více výzkumů poukazuje na paradox týkající se zdravotního stavu obyvatelstva. Materiálně se máme stále lépe, ale náš zdravotní stav se horší. Zde je třeba poukázat na studie, které dokazují, že přístup k umění ovlivňuje zdraví obyvatelstva, což z ekonomických důvodů zajímá i politiky. Vztah ke kultuře a k informacím také pomáhá při závažných onemocněních mozku a má velké terapeutické účinky. Časopisy *Science* a *Nature* pravidelně popisují ve svých zprávách pokroky v tomto oboru. Na univerzitě v Göteborgu je katedra Kultura a zdraví, která patří jak pod lékařskou, tak pod humanitní fakultu. Doufáme, že díky této struktuře se časem přírodní a humanitní vědy přiblíží a na základě existujících důkazů o vzájemném propojení přestaneme v budoucnosti rozdělovat neprůstřednými zdmi vědu a bádání na humanitní a přírodovědné. A naopak, že dojde k vzájemnému obohacení. Povede to také k většímu ocenění humanitních vědců, a protože my knihovníci k nim z velké většiny patříme, dojde i k většímu ocenění naší profese. Teď toho všeho pozitivního jen pořádně využít v diskusích o snížených rozpočtech a podobně.

V Dánsku jsem během svých jarních kurzů narazila na veliký optimismus, přestože dánské knihovnictví prošlo značnými změnami a fúzemi. Byla jsem sama překvapena, jak tyto – vlastně negativní změny – přispěly například k větší spolupráci s ostatními institucemi v městech, obvodech a komunitách. Dále několik knihovníků (ne ředitelů) bylo velice spokojeno se silnějším vedením knihoven, protože to přineslo lepší rozdělení práce, a to úplně nejdůležitější – jasné a jednoznačné pokyny pro změny a vývoj.

Právě na tom se mnoho knihovníků shoduje. Změny nejsou jednoduché a naše normální první reakce je alespoň trochu negativní. Například „Už zase? Kdy bude konečně pokoj a klid, abychom mohli dělat svoji práci?“ apod. Ale když se řekne vývoj a nové věci, hned se cítíme lépe a máme do toho chuť. A mně připadá, že celosvětová krize by mohla na naše skandinávské (a možná i české) knihovnictví mít v podstatě dobrý vliv. Jen se nenechat zastrašit tím ošklivým slovem *krize*.

Těch už přece bylo!

Foto archiv autorky

DO ČÍSLA přispěli

● **PhDr. Jaroslav Císař** – Vydavatelství Grand Princ v Praze ● **Bc. Lukáš Gruber** – NK ČR, Praha ● **Dana Krácíková** – Městská knihovna Náchod ● **Kateřina Mikešová** – Střední škola obchodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Tábor ● **Mgr. Richard Olehla** – publicista, překladatel, amerikanista ● **Bc. Lucie Poskierová** – Univerzitní knihovna OU v Ostravě ● **Bc. Jan Rylich** – Studia nových médií, FF UK v Praze ● **Michaela Řeháková** – Městská knihovna Trutnov ● **Mgr. Blanka Sedláčková** – Vědecká knihovna v Olomouci ● **Mgr. Kateřina Slušná** – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s., Praha ● **Mgr. Marek Tichý** – Iuridicum Remedium, o. s., Praha ● **Bc. Jan Zikuška** – VUT Brno

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Ve dnech 2.–5. června 2009 se v německém Erfurtu uskutečnily **98. německé dny knihovníků**. **Nový pohled na knihovny** bylo motto této nejvýznamnější akce německých knihoven letošního roku, která měla velmi zajímavý program. Blok přednášek se věnoval vzdělávání knihovníků, které směřuje k větší flexibilitě a zavádění inovativních služeb pro uživatele. Právní komise se zabývala reformou zákona o státní službě v sekci Organizace knihoven a informační management. Zástupce Univerzitní knihovny v Chemnitz nazval svůj příspěvek hledající roli knihoven ve vědě a studiu – „Co od nás opravdu chcete?“. Novým výzvám pro knihovny a jejich činnosti pro děti a mládež se věnovala prezentace – Knihovny mezi počítačovými hrami a blogy. Obsahem panelové diskuse Digital versus Analog byla problematika inovativních forem uchování kulturního dědictví v knihovnách. Další témata se věnovala navázání nových partnerství s knihkupci, podnikatelským i neziskovým sektorem. Německé dny knihovníků podpořily spolupráci knihoven jako nejdůležitější sítě centrálního informačního systému v Německu.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen* – Nr. 2/juni 2009, s. 104–105)

E-zdroje pro děti a mládež – společný projekt bratislavských veřejných knihoven. Cílem pracovní skupiny bylo vypracování projektu se zaměřením na elektronické informační zdroje pro děti a mládež, využitelné při vyhledávání relevantních informací přiměřených jednotlivým věkovým kategoriím dětských uživatelů. Knihovny dodaly informace o svém technickém vybavení a zástupci firmy Albertina icome Bratislava připravili přehledný popis jednotlivých e-zdrojů. Z prezentovaných databází zakoupily knihovny dvě – **Kids Info Bits** a **Oxford Reference Premium**. Databáze jsou určeny pro různé věkové kategorie, přičemž Kids Info Bits je určen pro mladší děti. Oxford Reference Premium je určena už i středoškolákům a kombinuje různé akademické zdroje s aktuálními informacemi. Obě databáze jsou v angličtině a slouží jako pomůcka při jazykovém vzdělávání nejen dětí, ale i dospělých uživatelů knihoven. Po zakoupení databází byli knihovníci proškoleni, byla zajištěna propagace a následovala výuka práce

s databázemi v knihovnách ve spolupráci se školami. Do společného projektu se zapojily: Městská knihovna, Staroměstská knihovna, Knihovna Bratislava – Nové město, Místní knihovna Petržalka a Malokarpatská knihovna v Pezinku.

(*ITlib – Ročník 13, č. 2/2009, s. 31*)

Rádio Slovensko i v tomto roce navázalo na mimořádně úspěšný **projekt spolupráce Slovenského rozhlasu a Spolku slovenských knihovníků – Noc s Andersenem**. Pohádkové rádio Slovensko, které vysílalo od pátku 3. dubna až do rána, mělo velký ohlas nejen doma, ale i v zahraničí. K projektu se připojilo 120 knihoven z celého Slovenska. Děti si vyslechly 24hodinový maraton pohádek v podání známých slovenských herců – Jozefa Kronera, Júliusa Pántika, Karola Machatu, Viery Bálintovej, Ladislava Chudíka a dalších. Slovenský rozhlas odvysílal i nejstarší dochovanou pohádku ze svého archivu z roku 1937 – *O třech groších*. Během dne hovořili o pohádkách populární slovenští spisovatelé a každou hodinu se uskutečnilo spojení do některé z knihoven, kde se připravovala Noc s Andersenem. V osm hodin večer připravilo Rádio Slovensko speciální pořad se spisovateli o známých pohádkách – *Koza rohatá a ježek, Jak šlo vejce na vandr, Kapsa, oťes se atd.*

(*Knížnica – Roč. 10, č. 4–5/2009, s. 80*)

V německých knihovnách letos provedl **Hans Christoph Hobohm** kvalitativní průzkum – **Sledování změn trendů v německých knihovnách**. Cílem environmentálního výzkumu je zvýšit informovanost o problémech činnosti knihoven týkajících se všech významných složek a aspektů životaschopnosti těchto institucí. Všechny knihovny si v současnosti kladou otázku „*jak můžeme zlepšit budoucí výkony knihoven a jakými prostředky tohoto cíle dosáhnout?*“. Cílem výzkumu je přinést inovativní nápady a změnit konzervativní pojetí knihoven. Aktuální a překotné společenské změny, jako je globalizace, technické změny v komunikačních a informačních technologiích nebo specifické demografické změny, mají přímý dopad na činnost knihoven. S výsledky studie lze prokázat, jak jsou nutné moderní nápady a jejich implementace do činnosti německých knihoven ve srovnání s úspěšnou transformací knihoven ve Spojených státech amerických nebo v Dánsku.

(*BuB Forum Bibliothek und Informatin* – No. 6/2009, s. 454)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn_Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BECK, Susan E. – MANUEL, Kate : Practical Research Methods for Librarians and Information Professionals. /Praktické výzkumné metody pro knihovníky a informační odborníky./ New York : Neal-Schuman, 2008. – xv, 309 s. *Kl 37.831*

Biblioteki v pravovom prostranstve : sovremennye problemy : sbornik statej. /Knihovny v právním prostředí, současné problémy. Sborník statí./ Sankt-Peterburg : Rossijskaja bibliotečnaia asociacija, 2008. – 272 s. *Kib 37.903*

Content Management Systems in Libraries : case studies / ed. by Bradford Lee Eden. /Obsah řídicích systémů v knihovnách : případové studie./ Lanham : Scarecrow Press, 2008. – vi, 224 s. : il. *Abdg 37.817*

IFLA Annual Report 2007. /Výroční zpráva za rok 2007./ Hague : IFLA Headquarters, 2009. – 24 s. : il. *Kpb 8.845/B*

Sdružení knihoven České republiky : rok 2009 /odpovědný red. Jaromír Kubíček. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2009. – 110 s. *Kpo 8.837/B*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

ALBERT, Sylvie – FLOURNOY, Don – LeBRASSEUR, Rolland : Networked Communities : strategies for digital collaboration. /Propojené komunity : strategie pro digitální spolupráci./ Hershey : Information Science Reference, 2009. – xvi, 328 s. *Ie 37.822*

A Dictionary of Computing. – 6th ed. /Počítačový slovník./ New York : Oxford Univ. Press, 2008. – viii, 583 s. *Abc 37.872*

Federated Search : solution or setback for online library services / ed. by Ch. N. Cox. /Metavýhledávání : řešení nebo nezdar pro online knihovnické služby./ Binghamton : Haworth Press, 2007. – 453 s. *Sdg 37.653*

PANDIAN, M. Paul – KARISIDDAPPA, C. R. : Emerging Technologies for Knowledge Resource Management. /Perspektivní technologie pro řízení znalostních zdrojů./ Oxford : Chandos, 2007. – xiv, 194 s. : grafy *Iea 37.497*

Architektura knihoven

Academic Library Building Renovation Benchmarks. /Orientační body renovace budov vysoko-

školských knihoven./ New York : Primary Research Group, 2008. – 149 s. *Aac 37.809*

INDRA, Bořivoj : Archivní budovy a perspektivy jejich výstavby. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2008. – 83 s. : il. *Tm 37.830*

MATTERN, Shannon Christine : The New Downtown Library : designing with communities. /Nová knihovna v centru města. Veřejné navrhování./ Minneapolis : Univ. of Minnesota Press, 2007. – xiv, 179 s. *Aa 37.118*

Organizace knihovních fondů

GRICHANOV, Jurij Aleksandrovič ...[et al.] : Biblioteknyje fondy : strategija razvitiya : monografija. /Knihovní fondy. Strategie rozvoje. Monografie./ Moskva : Paškov dom, 2008. 142 s. *Oa 37.895*

The Impact of Digital Technology on Contemporary and Historic Newspapers : proceedings of the International Newspaper Conference, Singapore, 1–3 April 2008, and papers from the IFLA World Library and Information Congress, Québec, Canada, August 2008 / ed. by Hartmut Walravens in collaboration with the National Library of Singapore. /Vliv digitální technologie na současné a historické noviny. Materiály z mezinárodní konference v Singapuru 1.–3. 4. 2008 a dokumenty z kongresu IFLA, Québec, srpen 2008./ München : Saur, 2008. – xii, 222 s. – (IFLA Publications ; 135) *Oaab 37.848*

SCHÖN, Tiziane : Sondersammlungen in Bibliotheken : Theorie und Praxis bei Erschließung und Präsentation. /Speciální sbírky v knihovnách. Teorie a praxe zpřístupnění a prezentace./ Berlin : Zentral- und Landesbibliothek Berlin, 2008. – 64 s. : il. *Oaa 37.884*

Sítě knihoven

Academic Library Research : perspectives and current trends / ed. by Marie L. Radford and Pamela Snelson. /Výzkum vysokoškolské knihovny. Perspektivy a aktuální trendy./ Chicago : Association of College and Research Libraries, 2008. – viii, 315 s. – (ACRL Publications in Librarianship ; no. 59) *Tb 37.864*

JEŽEK, Vlastimil : Střepiny chobotnice aneb Národ sobě : příběh Oka nad Prahou architekta Jana Kaplického. V Řitce : Daranus, 2009. – 279, xvi s obr. příl. : barev. il. *Tab 37.824*

MAŠEK, Petr : Zámecké knihovny ve Zlínském kraji. Zlín : Krajská knihovna Františka Bartoše, 2008. – 135 s. : il., faksim. – (Zlínský kraj ; sv. 18) *Ti 37.808*

ZÁKLADNÍ KAMENY

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY

aneb Národ sobě II

31. část

text JAROSLAV CÍSAŘ ▶ foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN TŘICÁTÝ TŘETÍ

/ Knihovna Vincence Priessnitz v Jeseníku

Základní kámen pro novou budovu Národní knihovny ČR z Knihovny Vincence Priessnitz v Jeseníku předával její ředitel Miloš Richter a své pohnutky i kamenný dar popsal velmi barvitě a přesně. Byť přirovnal Národní knihovnu ke své knihovně jako „obra k trpaslíkovi“, nachází mezi nimi velkou podobnost:

„Byť přítomen nebo se podílet, byť jen malým dílkem, na tak velkolepé, významné a ojedinělé události, jakou je předávání základních kamenů pro novou budovu Národní knihovny ČR se nepoštěstí každému. Jsem si vědom toho – a vždy jsem si toho byl vědom, že Národní knihovna ČR a Knihovna Vincence Priessnitz v Jeseníku mají něco společného, byť se v průměru jedná o obra

a trpaslíka. Obě knihovny řeší své umístění v historických budovách a potřebu nového většího prostoru. Národní knihovnu se sídlem v Klementinu zřejmě zná každý. Naši knihovnu v Jeseníku znají především místní čtenáři a uživatelé a také přespolní z celého Jesenicka. Tato knihovna se při svém věku (v roce 2008 oslavila 60. výročí svého vzniku) těší padesát let v budově z roku 1932. Původně byla vystavěna jako spojitelná úřadovna s bytem pro tehdejšího ředitele.

K předání základního kamene mne vedla především myšlenka vyjádřit pochopení a soundležitost s Národní knihovnou ČR, podobná myšlenka, jakou mají mnozí knihovníci i řada čtenářů regionu Jesenicka. Byť se jedná o chudý region (a bylo tomu tak vždy) a je sem odevšad hodně daleko, má přece jen své bohatství. Z přírodního je to především kámen, který se zde těžil už ve velmi historicky dávne době.

Díky pochopení Petra Bartáka, obchodního ředitele akciové společnosti Slezský kámen, byl kus vytěženého

mramorového bloku opracován lidmi ze zpracovatelského provozu. V téhle podobě mi byl předán, abych ho mohl za nás na happeningu odevzdat.

A jak se dostal tento kámen do Prahy na Letnou? Přesně tak, jak jsem cestoval já sám. Kámen jsem si uložil do příručního cestovního kufru a pak se mnou putoval vlakem, metrem a pěšky až do Klementina. Na Letnou se již vezl s mnoha ostatními kameny autem. Já sám jsem došel na Letnou pěšky jako účastník slavnostního průvodu.

Tento kámen či snad spíše kamenná deska s logem naší knihovny jakožto dárce je z tzv. lipovského tmavého mramoru, který patří do skupiny slezských mramorů. Těží se v lomu Horní Lipová. Lom se specializuje na výrobu bloků pro zpracovatelský provoz Zlaté Hory. Pro lipovský mramor je specifické střídání tmavších a světlejších

ploch, které v řezu tvoří zajímavou kresbu, a to z něj činí velmi oblíbený dekorační kámen. Pro svoji vysokou tvrdost je velmi vhodný na leštěné dlažby a obklady interiérů, dlažební mozaiky řezané pro pěší zóny. Ostatně v Praze je velmi oblíbený a často používán. Společně s řezanou mozaikou ze supikovického mramoru lze vytvářet bohatou škálu vzorů. Nalezeme jej proto často v historickém centru Prahy nebo také před pražským Hlavním nádražím. V dávné minulosti se také již používal na interiérové doplňky Národního divadla, Vyšehradu a v dalších historických objektech.

A co bychom chtěli popřát do vínku nové budově Národní knihovny ČR? Zopakujme již mnohokrát vyslovené: Ať má nová budova Národní knihovny pevný základ a slouží mnoho let, ať je široko daleko známá a má svůj význam a cenu, ať má svůj půvab a lesk jako náš kámen. A v případě, že by došlo na chmury a šrámy, ať opět přijde člověk a šrámy vyleští, jako je to možné u tohoto kamene z Jeseníku.

Metafory studené války **Interpretace politického fenoménu**

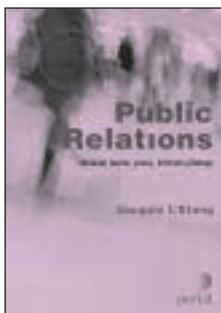
Petr Drulák

Na historickém příkladu studené války představuje autor jednotlivé interpretace jejího vzniku. Jeho přístup ke studené válce je interdisciplinární, zasahuje do dějin a teorie mezinárodních vztahů, sociologie vědy a literární vědy a snaží se propojit do jednoho celku některé přístupy těchto oborů. Kniha tak poskytuje nový pohled na studenou válku – porovnává a rozebírá totiž interpretace, které jsou obvykle považovány za nesouměřitelné. Výsledkem je nová typologie interpretací studené války, která reflektuje jak je samotné, tak i jejich politické souvislosti. Nabízí rovněž novou metodu, již lze využít při výzkumu každého politického jevu, který svým výrazným působením na společnost podněcuje ke sporům a interpretacím. Knihu ocení studenti politologie i moderní historie a sociologie.

Doc. Ing. Petr Drulák, Ph.D., je ředitelem Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. Napsal řadu knih a odborných statí. V Portálu vydal učebnici *Teorie mezinárodních vztahů* (2003) a je spolueditorem *Encyklopedie mezinárodních vztahů* (Portál, 2009).

■ Portál, s. r. o., Praha 2009, 1. vyd. ■ 160x230 mm, brož., 296 s., 399 Kč
■ ISBN 978-80-7367-594-3

Public Relations **Základní teorie, praxe, kritické přístupy**

Jacquie L'Etang

Kniha poskytuje komplexní pohled na problematiku oboru public relations – nedefinuje a nevnímá PR pouze jako součást podnikového marketingu, ale i jako komplexní obor a dovednost ovlivňovat veřejné mínění. Publikace zařazuje PR do kontextu dalších příbuzných oborů vztahujících se k mediálním strategiím a k teoriím persvaze (mediální marketing, management, sociologie

organizací, sociologie médií, strategická studia, diplomacie atd.) a zasvěceně mapuje jednotlivé přístupy. Kniha je určena nejen studentům mediálních studií a manažerských škol a pracovníkům firemních PR, marketingu a PR agentur, ale všem, kteří musejí efektivně komunikovat s veřejností nebo zájmovými skupinami, a to zejména prostřednictvím masmédií.

Jacquie L'Etang pracovala v mnoha oblastech PR u společnosti British Council, napsala řadu knih na téma PR. Vede manažerské programy pro PR pracovníky a studenty PR.

■ Portál, s. r. o., Praha 2009, 1. vyd. ■ 160x230 mm, váz., 344 s., 575 Kč
■ ISBN 978-80-7367-596-7